

Energiakogukonnad

Kasutamata potentsiaal



EUROOPA
KONTROLLIKODA

Sisukord

Punkt

01–16 | Põhisõnumid

01–05 | Miks on see valdkond oluline?

06–16 | Meie leiud ja soovitused

17–86 | Meie tähelepanekutest lähemalt

17–41 | ELi eesmärk on ambitsioonikas, kuid ebaselgelt määratletud, sellel puudub toetus, selle üle ei tehta järelevalvet ja selle saavutamine on ebatõenäoline

17–23 | ELi energiakogukonna määratlused on segadusttekitavad ja neid kasutatakse pooltes auditeeritud riikides ebajärjekindlalt

24–27 | Energiakogukondade eeldatav panus taastuvenergia tootmisse oli ülehinnatud

28–34 | ELi eesmärk on ambitsioonikas, kuid sellel napib asjakohasust, mõõdetavust ja riikide toetust

35–41 | Järelevalve on puudulik ja ELi 2025. aasta eesmärki tõenäoliselt ei saavutata

42–86 | Auditeeritud liikmesriigid ei loonud kõiki energiakogukondade arendamiseks vajalikke tingimusi

42–45 | ELi direktiivide ülevõtmine on puudulik

46–49 | Pool auditeeritud liikmesriikidest teatas takistuste kohustuslikust riiklikust hindamisest

50–57 | Suunised on olemas, kuid neid on ilma eksperdi abita sageli raske kohaldada

58–66 | Endiselt esineb lünki kodanike ja vähekaitstud leibkondade kaasamises

67–76 | Energiakogukonnad kui taastuvenergia tootjad seisavad võrguga liitumisel silmitsi pikkade viivitustega

77–86 | Rahalised stiimulid energiakogukondadele võimaldavad tagasimakseid, mis on kooskõlas ELi päikeseenergia strateegia eesmärkidega

Lisad

I lisa. Lühidalt auditist

II lisa. Külastatud energiakogukonnad

III lisa. Liikmesriikide vastused soovitustele

Lühendid

Mõisted

Komisjoni vastused

Ajatelg

Auditirühm

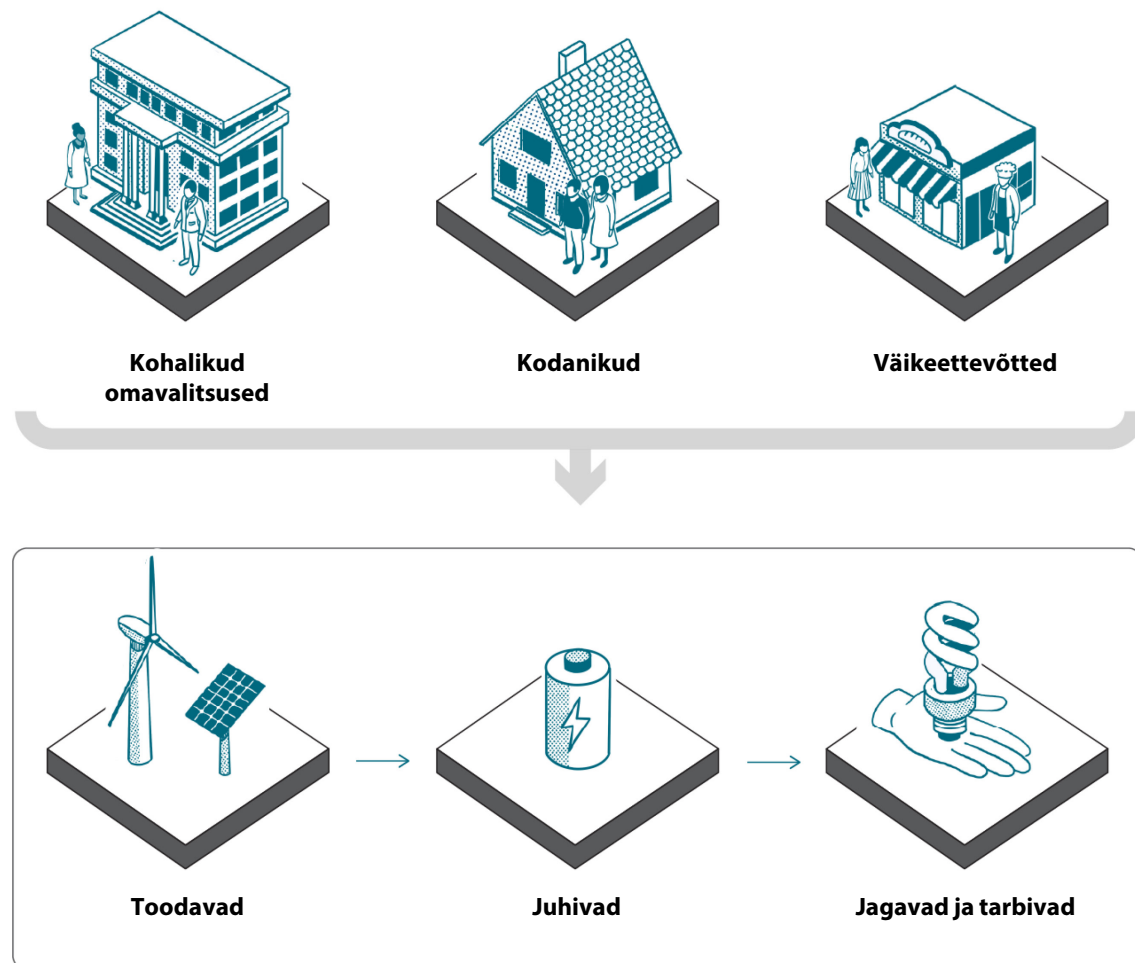
Põhisõnumid

Miks on see valdkond oluline?

- 01** Taastuvenergiat on keskne roll ELi pikaajalises strateegias saavutada 2050. aastaks kliimaneutraalsus, samuti ELi energiasüsteemi ümberkujundamises. EL seadis 2030. aastaks taastuvenergia osakaalu [eesmärgiks](#) vähemalt 42,5% (2024. aastal oli see [25,4%](#)). Komisjoni [hinnangu](#) kohaselt võiks pool ELi kodanikest toota 2050. aastaks kuni 50% ELi taastuvenergiast¹.
- 02** Energiakogukonnad on juriidilised isikud, kes **annavad kodanikele, väikeettevõtetele ja kohalikele omavalitsustele võimaluse ise energiat toota, hallata, jagada ja tarbida** (vt [joonis 1](#)). Komisjon lisas **energiakogukondade ELi õigusliku määratluse direktiivi (EL) 2018/2001** taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise kohta (teine taastuvenergia direktiiv) ja **direktiivi (EL) 2019/944** elektrienergia siseturu kohta. 2022. aasta **ELi päikeseenergia strateegias** seadis komisjon poliitilise eesmärgi (käesolevas aruandes „ELi eesmärk“): EL ja liikmesriigid teevad koostööd, et **asutada 2025. aastaks vähemalt üks taastuvenergia kogukond igas omavalitsusüksuses, kus on üle 10 000 elaniku**. Teise taastuvenergia direktiivi 2016. aasta [mõjuhinnangus](#) märkis komisjon, et Elis võiks 2030. aastaks energiakogukondadele kuuluda üle 50 GW tuuleenergiat ja üle 50 GW päikeseenergiat, st vastavalt 17% ja 21% ülesseatud võimsusest.

¹ Euroopa Komisjon, „[In focus: Employment in EU's renewable energy sector](#)“, 16. mai 2022, vaadatud 2. septembril 2025.

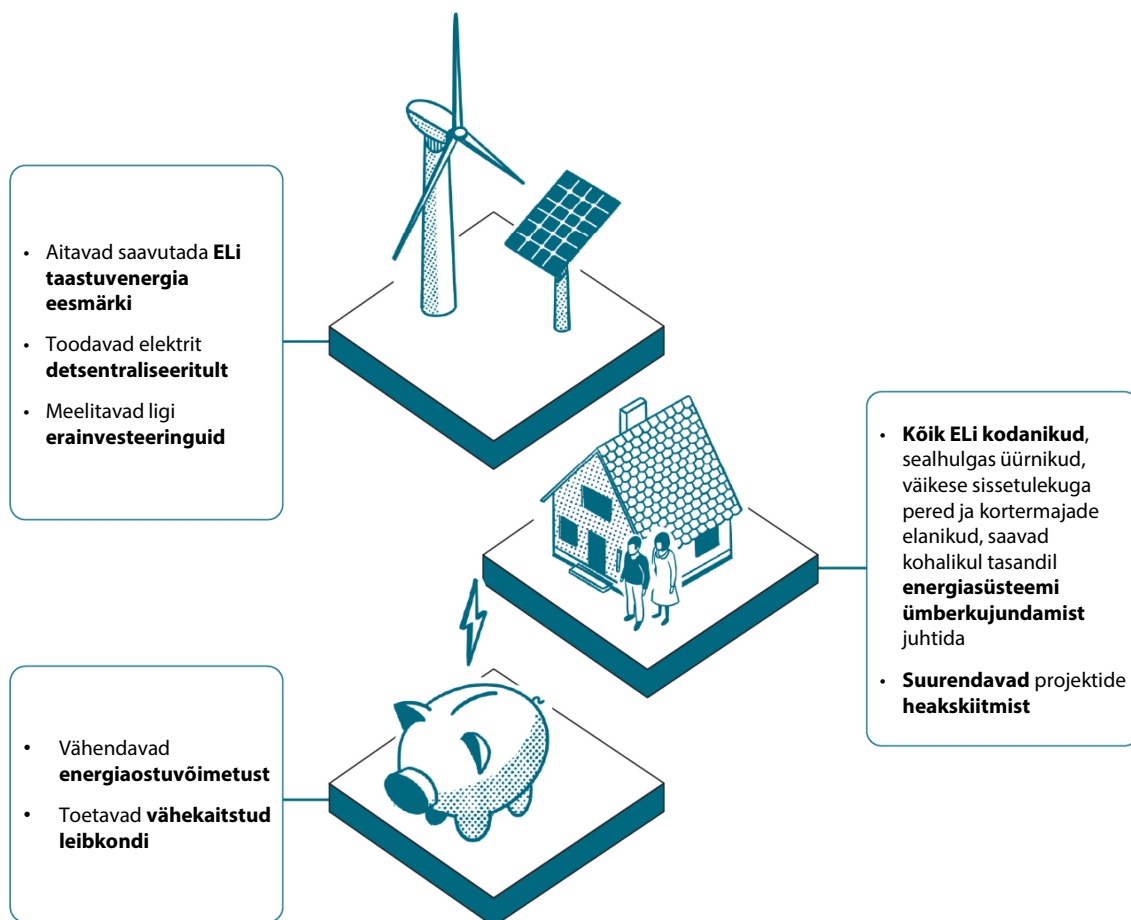
Joonis 1 | Mis on energiakogukond?



Allikas: kontrollikoda.

03 Komisjoni hinnangul võivad energiakogukonnad tuua mitmesugust kasu (vt [joonis 2](#)).

Joonis 2 | Energiakogukondade eeldatavad kasutegurid



Allikas: kontrollikoda [komisjoni veebisaidi](#) põhjal.

04 Otsustasime selle auditi läbi viia, kuna kogukonna omanduses olevate taastuenergiaprojektidega on võimalik **kiirendada energiasüsteemi ümberkujundamist**, sellesse ümberkujundamisse **tuleb kaasata ka kodanikud** ning see tuleb muuta **kõigile taskukohaseks**, et tugevdada energialiidu sotsiaalset mõõdet. Eeldame, et meie töö toetab energiakogukondade arengut ELis, tuues välja nende ees seisvad peamised probleemid, pakkudes välja võimalikke parandusmeetmeid ning aidates kaasa taastuenergia direktiivi uuesti sõnastamisele ja tulevase kodanike energiapaketi rakendamisele.

05 Hindasime, kas komisjon ja neli liikmesriiki (**Madalmaad, Poola, Itaalia ja Rumeenia**) täitsid ELi eesmärgi ja olid **tõhusalt kaasanud energiakogukondi**, et realiseerida nende eeldatavad kasutegurid. Täpsemalt kontrollisime, kas komisjon oli seadnud hästi kavandatud **ELi eesmärgid**, mille liikmesriigid olid heaks kiitnud, mida jälgiti piisavalt ja mille täitmisel püsiti graafikus. Uurisime ka seda, kas komisjon ja liikmesriigid on loonud kogukondade arenguks **õiged tingimused**. Üksikasjalikum teave meie auditi ulatuse ja käsitusviisi kohta on esitatud **I lisas** ning külastatud kogukondade kohta **II lisas**.

Meie leiud ja soovitused

- 06** Meie järelduse kohaselt ei ole ELis 2025. aastaks tõenäoliselt igas üle 10 000 elanikuga omavalitsusüksuses vähemalt ühte taastuvenergia kogukonda, kuna 2025. aasta jaanuaris oli sellest eesmärgist täidetud vaid 27%. Eesmärk on ambitsioonikas, kuid ei hõlma energiakogukondade eeldatavat kasu, sellel puudub liikmesriikide ametlik toetus ja selle täitmist ei kontrollita piisavalt. Isegi kui võtta aluseks positiivne näide meie valitud liikmesriikide hulgast, kus on hästi arenenud energiaühistud, hindame, et energiakogukondadele võiks 2030. aastaks kuuluda 4% päikese- ja tuuleenergia tootmisvõimsusest, st vähem kui komisjoni teise taastuvenergia direktiivi mõjuhinnaangus toodud 21% ja 17%. Lisaks ei ole valitsused loonud kogukondade arengu toetamiseks kõiki vajalikke tingimusi. Näiteks on lahendamata regulatiivsed aspektid ja võrguühendustes esineb viivitusi, mis tulenevad võrgu tippkoormusest ja mille puhul energia salvestamine võiks lahendust pakkuda. Riiklikud ametiasutused on meile soovitude kohta oma arvamused edastanud (vt [III lisa](#)).

ELi eesmärk on ambitsioonikas, kuid ebaselgelt määratletud, sellel puudub toetus, selle üle ei tehta järelevalvet ja selle saavutamine on ebatõenäoline

- 07** Leidsime, et ELi määratlused taastuvenergia ja kodanike energiakogukondade kohta on ebaselged. Kuigi komisjon on andnud välja suunised nende määratluste selgitamiseks, rõhutasid riiklikud ametiasutused ja sidusrühmad nende ebaselgust ja sellest tulenevat segadust. Neljast auditeeritud riigist kahes kasutati energiakogukondade mõisteid, mis ei ole kooskõlas ELi määratlustega. Meie analüüs näitas ka, et mitmesugused õiguslikud võimalused võimaldavad kodanikel ühiselt ehitada ja käitada taastuvenergiarajatisi, jagada toodetud energiat või müüa elektri ülejääki, kuid komisjon ei ole andnud välja suuniseid, milles neid võimalusi selgitataks. Selguse puudumine on eriti oluline korterelamute puhul, kus elas 2023. aastal 48% ELi elanikkonnast, eriti kui hoonete haldamiseks loodud olemasolevaid korteriühistuid ei saa kasutada energiakogukondade loomise lihtsa vahendina (vt punktid [17–23](#)).



1. soovitus

Selgitada juurdepääsu taastuenergia tootmisele, jagamisele ja müümisele korterelamute puhul

Komisjon peaks avaldama suunised ja parimad tavad õiguslike viiside kohta, kuidas kaasata korteriomaniikke otse või korteriühistute kaudu taastuenergia tootmisse, jagamisse ja müüki.

Soovituse täitmise tähtaeg: detsember 2026

- 08** Leiame, et [teise taastuenergia direktiivi komisjoni 2016. aasta mõjuhinnangus](#) sõnastatud ootused olid liiga optimistlikud. Ajakohastatud prognoos **Madalmaade** kohta, kus energiaühistud on juba hästi arenenud, näitab, et viimastele võiks 2030. aastaks kuuluda ligikaudu 4% päikese- ja tuuleenergiast. 2016. aasta mõjuhinnangus eeldati, et energiakogukondadele võiks 2030. aastaks kuuluda 21% päikeseenergia ja 17% tuuleenergia tootmisvõimsusest (vt punktid [24–27](#)).
- 09** Kuigi komisjon tugines energiakogukondade eesmärgi seadmisel sidusrühmadega konsulteerimisele, ei leidnud me ühtegi põhjendust selle kohta, kuidas see eesmärk kindlaks määrati. Eesmärk on küll ambitsioonikas ning konkreetne ja ajaliselt piiritletud, kuid seda on keeruline mõõta ja see ei ole asjakohane (nt ei ole hõlmatud taastuenergia tootmisvõimsus ja kaasatud kodanike arv). Lisaks ei analüüsinud komisjon, kas see eesmärk on saavutatav. Pool auditeeritud liikmesriikidest (**Itaalia** ja **Poola**) lisas energiakogukonna eesmärgid oma riiklikesse energia- ja kliimakavadesse, kuid need ei olnud täielikult kooskõlas ELi omadega. Komisjon ei soovitanud muudatusi, sest [ELi õigus](#) ei kohusta riiklikke eesmärgi kindlaks määrama. Asjaolu, et liikmesriikide kavad ei kajasta ELi eesmärki, viitab riikide vähestele huvile ja suurendab ohtu, et EL ei pruugi oma eesmärki täita (vt punktid [28–34](#)).



2. soovitus

Määrata energiakogukondade SMART-eesmärgid ning kajastada neid riiklikes energia- ja kliimakavades

- a) Komisjon peaks **nõuetekohase põhjenduse alusel** kavandama **SMART-eesmärgid**, mis hõlmavad energiakogukondade eeldatavaid kasutegureid, nagu kaasatud kodanike arv ja energiakogukondade taastuvenergia tootmise võimsus.
- b) Energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse uuesti sõnastamisel peaks komisjon kaaluma nõude kehtestamist, et **riiklikes energia- ja kliimakavades esitataks energiakogukondade eesmärgid**, mis on kooskõlas asjakohaste ELi strateegiate ja tegevuskavadega.

Soovituse täitmise tähtaeg: detsember 2027

10 2024. aastal kontrollis komisjon energiakogukondade arvu, kasutades konsultantide poolt sihtotstarbeliselt koostatud nimekirja. Need andmed ei pärine siiski usaldusväärsetest ja järjepidevatest riiklikest energiakogukondade registritest. Komisjon andis liikmesriikidele mõningaid suuniseid kogukondade registreerimise kohta, kuid need suunised ei keskendunud piisavalt ELi tasandi seireks vajalikele põhielementidele. Lisaks ei jälginud komisjon ega liikmesriigid ELi eesmärgi saavutamisel tehtud edusamme ega andnud neist aru. Meie hinnangul oli EL 2025. aasta alguseks saavutanud ligikaudu 27% oma eesmärgist, mistõttu on väga ebatõenäoline, et eesmärk 2025. aasta jooksul täideti. **Itaalia** ja **Poola** kogukondade kiire kasv 2025. aasta jaanuarist juunini pakub siiski optimistlikku väljavaadet (vt punktid [35–41](#)).



3. soovitus

Parandada energiakogukondade registreerimist ja järelvalvet

Komisjon peaks andma liikmesriikidele täpsemad suunised selle kohta, kuidas energiakogukondi registreerida ja jälgida.

Soovituse täitmise tähtaeg: detsember 2026

Auditeeritud liikmesriigid ei loonud kõiki energiakogukondade arendamiseks vajalikke tingimusi

- 11** Neli aastat pärast ülevõtmise tähtaegu oli neljast auditeeritud liikmesriigist ainult **Itaalia** tõendanud mõlema direktiivi kõigi energiakogukondade artiklite ülevõtmist. Komisjon tegi nõutava ülevõtmise kontrolli ja võttis ülevõtmata jätmise juhtumite suhtes järelmeetmeid, saates välja ametlikud kirjad ja põhjendatud arvamused. Ülejäänud ülevõtmata jätmise juhtumite puhul ei pöördunud ta aga Euroopa Kohtu poole (vt punktid [42–45](#)).
- 12** Ainult **Poola** ja **Madalmaad** avaldasid teise taastuvenergia direktiivi kohase riikliku hinnangu energiakogukondade ees seisvate takistuste ja nende potentsiaali kohta. Ilma selliste hindamisteta võivad riiklikud ja ELi meetmed olla ebatõhusad ja aeglustada kogukondade kasvu (vt punktid [46–49](#)).



4. soovitus

Anda aru taastuvenergia kogukondade arengut takistavate asjaolude ja nende arengupotentsiaali hindamise kohta

Itaalia keskkonna- ja energiajulgeoleku ministeerium ning Rumeenia energeetikaministeerium peaksid hindama olemasolevaid takistusi taastuvenergia kogukondade arendamisel ja nende potentsiaali ning neist aru andma.

Soovituse täitmise tähtaeg: juuli 2027

- 13** Komisjoni suunised liikmesriikidele on olnud üldiselt tõhusad. Riiklikul tasandil on toetus kogukondadele **Madalmaades** struktureeritud, praktiline ja kergesti kättesaadav. **Poolas**, **Itaalias** ja **Rumeenias** on teave killustatum või ilma eksperdi abita keeruline kasutada, mis tekitab kogukondadele takistusi (vt punktid [50–57](#)).
- 14** Ükski auditeeritud liikmesriik ei olnud vastu võtnud õigusnorme eesmärgiga aktiivselt edendada kodanike osalemist energiakogukondades. Mis puudutab vähekaitstud leibkondade toetamist, siis ainult **Rumeenia** kehtestas sellekohased õigusaktid. **Madalmaad** töötasid siiski välja stiimulid kodanike rolli kaitsmiseks ja **Itaalia** tegi seda vähekaitstud leibkondade puhul. Komisjon andis konkreetseid suuniseid kodanike kaasamise kohta. Samuti andis ta suuniseid vähekaitstud leibkondade kaasamise kohta, kuid neid suuniseid ei ole sellest ajast saadik ajakohastatud ja sidusrühmad, kellega kohtusime, ei olnud neist teadlikud (vt punktid [58–66](#)).



5. soovitus

Edendada kodanike ja vähekaitstud leibkondade rolli

- a) Komisjon peaks uuendama ja levitama suuniseid **vähekaitstud leibkondade kaasamise** kohta energiakogukondadesse ja energiakogukondadele selleks **stiimulite välja töötamise** kohta.
- b) Poola kliima- ja keskkonnaministeerium, Itaalia keskkonna- ja energiasalvestamise ministeerium ning Rumeenia energeetikaministeerium peaksid välja töötama sätteid **kodanike rolli edendamiseks** energiakogukondades.

Soovituse täitmise tähtaeg: detsember 2026

- 15** Leidsime, et võrgu ülekoormusest tingitud viivitused ja liitumistaotluste tagasilükkamine aeglustavad energiakogukondade arengut **Madalmaades** ja **Poolas**. Võrguettevõtjad saaksid neid ühendusi kiirendada, kui energiakogukonnad pakuksid paindlikkusteenuseid, nagu energia salvestamine, mis võiks aidata tarbimise või tootmise tippkoormust tasakaalustada. See võimaldaks energiakogukondadel tarbida rohkem kohapeal toodetud elektrit ja seega leevendada võrgu ülekoormust. Komisjon on astunud mitmeid samme, et toetada elektri salvestamist, kuid mitte konkreetselt energiakogukondade jaoks (vt punktid [67–76](#)).



6. soovitus

Toetada energia salvestamist

- a) Oma tulevases kodanike energiapaketi peaks komisjon julgustama liikmesriike pakkuma energiakogukondadele stiimuleid **energiasalvestuslahenduste väljatöötamiseks**.
- b) Madalmaade kliima- ja keskkonnasäästliku majanduskasvu ministeerium ning Poola kliima- ja keskkonnaministeerium peaksid **pakkuma energiakogukondadele stiimuleid energia salvestamise** (eraldi või koos taastuvenergia tootmisega) või muude **paindlikkusteenuste arendamiseks**, et aidata vähendada võrgu ülekoormust.

Soovituse täitmise tähtaeg: a) detsember 2026 ja b) juuli 2027

- 16** Avaliku sektori toetus **Madalmaades, Poolas ja Itaalias** võimaldab tagasimakseid, mis on kooskõlas komisjoni ootustega (alla 10 aasta). Leidsime, et Madalmaade käibefond projektidega seotud riskide vähendamiseks varases etapis on tõhus viis avaliku sektori vahendite kasutamiseks. **Rumeenias** kahjustab toetuste puudumine energiakogukondade loomist. Üheski neljas auditeeritud liikmesriigis ei maksa kogukonna liikmed vastavaid võrgutasusid, kui nad tarbivad elektrit, mida nad toodavad või jagavad, kuid nad jäävad võrku ühendatuks, et katta perioode, mil omatootmine on ebapiisav või ei ole kättesaadav. Ükski auditeeritud riik ei hinnanud aga ametlikult, kuidas vähendatud tasud, omatarbimine ja energijagamine mõjutavad teisi tarbijaid – küsimus, mis on tekitanud muret **Madalmaades**, kus tootvad tarbijad ja ühistud on laialt levinud (vt punktid **77–86**).

Meie tähelepanekutest lähemalt

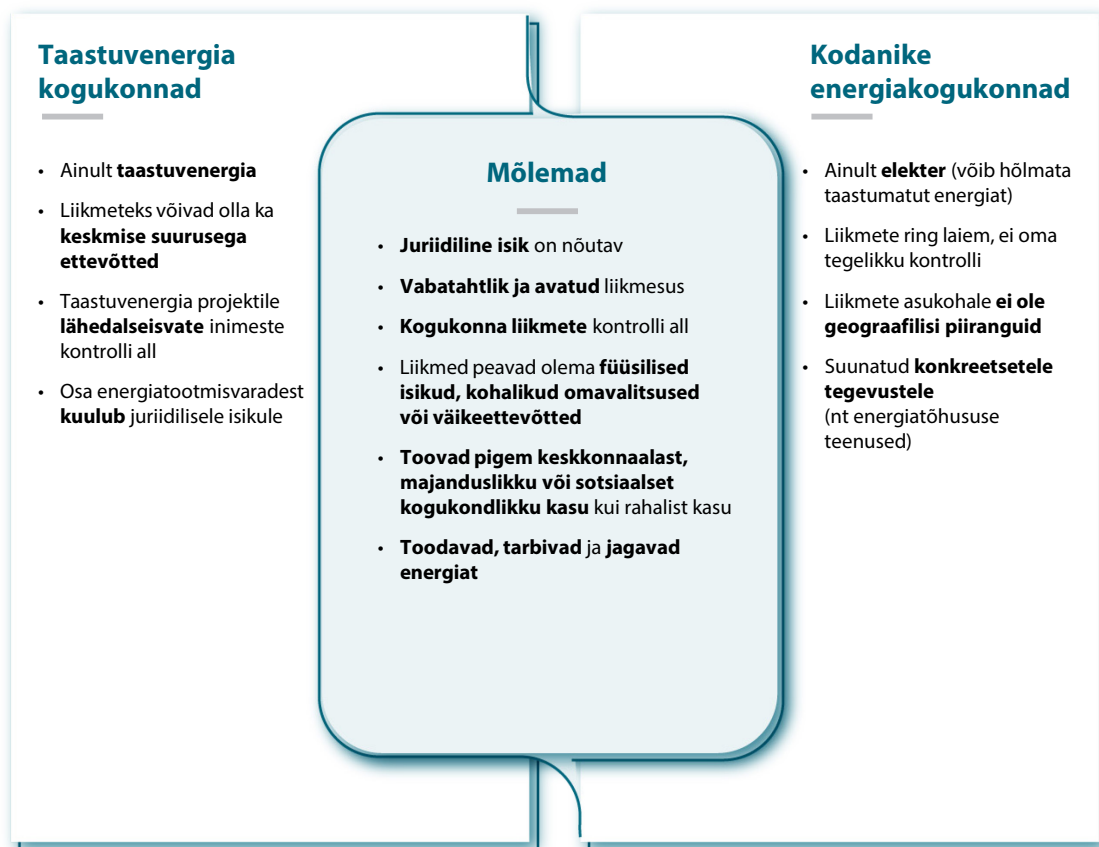
ELi eesmärk on ambitsioonikas, kuid ebaselgelt määratletud, sellel puudub toetus, selle üle ei tehta järelevalvet ja selle saavutamine on ebatõenäoline

ELi energiakogukonna määratlused on segadusttekitavad ja neid kasutatakse pooltes auditeeritud riikides ebajärjekindlalt

- 17** ELil on energiakogukonna kohta kaks õiguslikku määratlust: **taastuenergiakogukond** (teine taastuenergia direktiiv) ja **kodanike energiakogukond** (elektrienergia siseturu direktiiv). Nendes määratlustes kirjeldatakse miinimumnõudeid, millega tagatakse, et energiakogukond on kodanike juhitud ja kaasav ning keskendub peamiselt keskkonna- ja sotsiaalsetele eesmärkidele, mitte kasumile. Liikmesriigid peaksid rakendama energiakogukonna kontseptsiooni, mis on kooskõlas viidatud ELi määratlustega. Uurisime, kas ELi energiakogukonna määratlused on selged ja kas neid kasutati riiklikul tasandil nõuetekohaselt.

18 Leidsime, et taastuenergiakogukonna ja kodanike energiakogukonna õiguslikud määratlused ELi tasandil on ebaselged: need erinevad mõnes aspektis, kuid samas ka kattuvad. Näiteks taastuenergiakogukonnad saavad toota ainult taastuenergiat, kodanike energiakogukonnad võivad aga toota ka taastumatut elektrit. Nende juhtimine ja eesmärgid kattuvad (vt [joonis 3](#)). Kuigi komisjon on andnud välja suunised energiakogukondade määratluste selgitamiseks, rõhutasid riiklikud ametiasutused ja sidusrühmad² nende ebaselgust ja sellest tulenevat segadust. **1. selgituses** on toodud näiteid energiakogukondadest.

Joonis 3 | Kodanike energiakogukondade ja taastuenergiakogukondade peamised sarnasused ja erinevused



Allikas: kontrollikoda [direktiivi \(EL\) 2018/2001](#) ja [direktiivi \(EL\) 2019/944](#) põhjal.

² Vt näiteks „Q&A: What are „citizen’ and „renewable’ energy communities?“, REScoop.eu, 2019; Citizens’ Energy Package: citizens’ engagement, energy communities and prosumerism, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, 2025, punktid 1.2 ja 5.5.

1. selgitus

Energiakogukondade näiteid

La Buona Fonte on 2021. aastal loodud **Itaalia taastuenergiakogukond**. Kogukond paigaldas tühjaksjäänud koolimaja katusele päikeseelektrijaama võimsusega 19kW, mis toodab 20 MWh aastas ja millest kolmandik jagatakse selle 25 liikme vahel. 2024. aastal kasutas kogukond saadud tulu summas 1500 eurot sotsiaalprojektideks, nagu tänavainventar ja koolitegevused.



2014. aastal asutatud **Madalmaade energiaühistul Vrijstad Energie** on 375 liiget ning see haldab päikesepaneele ja -parke (1,3 MW) ning tuuleveskeid (6 MW). Samuti teavitab kogukond üldsust taastuenergiast ja energia säästmisest.



Päikesenergia töötab autode varjualune, mis toodab taastuvelektrit ja laadib elektriautosid (© Amar Sjauw En Wa)



Kogukonna liikmed tuuleveskite ees

- 19** Leidsime, et neljast auditeeritud liikmesriigist kahes kasutati energiakogukonna mõisteid, mis ei ole kooskõlas ELi määratlustega. 2025. aasta juuli seisuga olid **Madalmaades** ainult energiaühistud: kodanikele kuuluvad organisatsioonid, mille liikmed toodavad, kasutavad või kauplevad ühiselt taastuvenergiaga, kuid mis ei põhine ELi õigusraamistikul. Riik võttis alates 2026. aastast kehtivates uutes **õigusaktides** vastu energiakogukonna ühtse määratluse, mis hõlmab nii taastuvenergiakogukondi kui ka kodanike energiakogukondi. **Poola** võttis nii taastuvenergiakogukonna kui ka kodanike energiakogukonna määratlused üle ühe mõiste – „kodanike energiakogukond“ – alla, et vältida sarnase tegevusega energiakogukondade kahte eri määratlust. Poola kasutab ka kahte vanemat riigis kasutusel olnud õiguslikku mõistet: **energiaühistud** ja **energiaklastrid**, mis sarnanevad energiakogukondadega, kuid ei põhine ELi õigusraamistikul. Need lisanduvad konkreetse õigusliku staatusega organisatsioonilistele struktuuridele³ (kollektiivsed tootvad tarbijad, virtuaalsed tootvad tarbijad ja üürnikest tootvad tarbijad).
- 20** Käesolevas aruandes kasutame lihtsuse huvides sõna „kogukonnad“, et viidata ühiselt energiakogukondadele neljas auditeeritud liikmesriigis, sealhulgas Madalmaade ühistutele ning Poola ühistutele ja klastritele, kuna need täidavad sarnaseid eesmärgesid, isegi kui need ei vasta ELi ametlikele määratlustele.
- 21** Meie teemarühmades (vt **I lisa**) leidsid pooled osalejad, et energiakogukondade riiklikud määratlused ei ole selged (vt **joonis 4**).

Joonis 4 | Pooled vastanutest leiavad, et energiakogukondade riiklikud määratlused on ebaselged

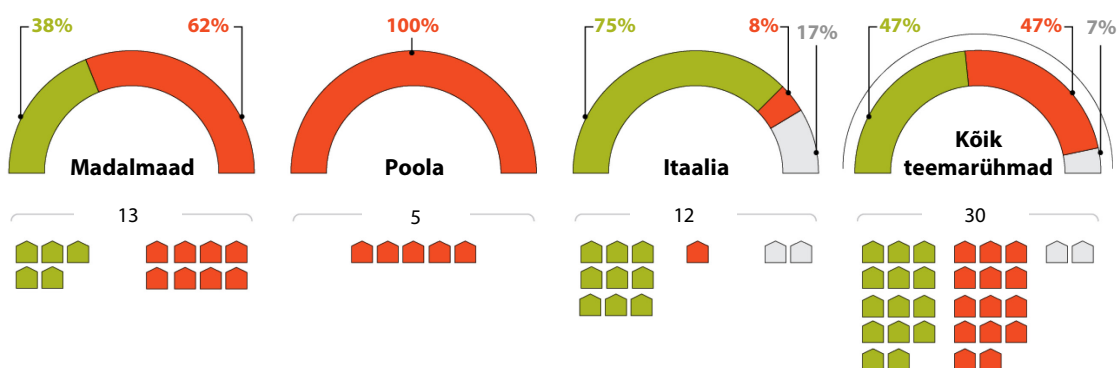
Kas teie arvates on energiakogukondade riiklikud määratlused piisavalt selged?

Jah

Ei

Ei tea

Teemarühmades osalenute vastuste arv



Allikas: kontrollikoda teemarühmadelt saadud teabe põhjal.

³ Life Loop, ConnectHeat, Comanage, Tandems, „Enabling frameworks for energy communities: a state of play“, Energy Cities, 2025, lk 24.

22 Meie analüüs näitas ka seda, et ELi direktiivid võimaldavad kodanikel kasutada alternatiivseid organisatsioonimudeleid taastuenergiakogukondade ja kodanike energiakogukondadega sarnasteks tegevusteks, nagu kollektiivne omatarbimine, kuid need erinevad eelmainituist oma ülesehitusnõuete, juhtimise, eesmärgi ja hüvitistele juurdepääsu poolest. Selline mitmekesisus pakub paindlikkust, kuid võib ka raskendada energiakogukondade arengu toetamist. See on eriti oluline korterelamute puhul (kus elas [2023. aastal 48% ELi elanikkonnast](#)), kus elanikud on juba kollektiivselt organiseerunud (vt [2. selgitus](#)). Komisjon ei ole välja andnud suuniseid, milles selgitataks korteriomanikele kättesaadavaid erinevaid võimalusi – alates lihtsast kollektiivsest omatarbimisest kuni täielikult väljakujunenud energiakogukonnani –, et toetada teadlikke valikuid ja osalemist energiakogukondades. Poola ja Rumeenia märkisid, et sellised suunised oleksid kasulikud.

2. selgitus

Energiakogukonnad kortermajades

Kortermajadel on [suured pinnad päikesepaneelide paigaldamiseks](#). Teine taastuenergia direktiiv võimaldab korteriomanikel tegutseda ühiselt oma tarbeks toodetud taastuenergia tarbijatena, mis tähendab, et paljud tarbijad, kes asuvad samas hoones või kortermajas, saavad organiseeruda, et toota, tarbida, salvestada ja müüa omatoodetud taastuvelektrit. Liikmesriigid saavad selleks loa anda, ilma et oleks vaja luua juriidilist isikut. Neljas auditeeritud liikmesriigis saavad korteriomanikud kollektiivselt organiseeruda, et:

- paigaldada taastuenergiaseadmeid;
- jagada energiat, kas siis ühiskasutuses olevatel aladel toodetud energia abil, et vähendada elanike arveid, või jaotades toodetud energia – või energiamüügist saadud kasu – elanike vahel;
- müüa toodetud energiat.

Samad tarbijad võivad tegevust laiendada või ühineda teiste hoonete või väikeettevõtetega, luues energiakogukonna. Seda tuleb teha juriidilise isiku kaudu. Komisjoni sõnul ei saa kasutada olemasolevat omanike ühendust – õiguslikku struktuuri kollektiivseks tegutsemiseks ja ühiskasutuses olevate alade haldamiseks – energiakogukonnana registreerimiseks, sest selliste ühenduste liikmesus on seadusega nõutav. Energiakogukonna loomine nõuab aga vabatahtlikku ja avatud liikmesust. Seega peaksid korteriomanikud – nagu on see ka majaomanike puhul – looma täiesti uue eraldiseisva juriidilise isiku. Korteriomanike jaoks võib vajadus luua veel üks haldusstruktuur, mis täiendaks olemasolevat korteriühistut, olla ebaselge ja koormav, takistades seega energiakogukondade kasutuselevõttu.

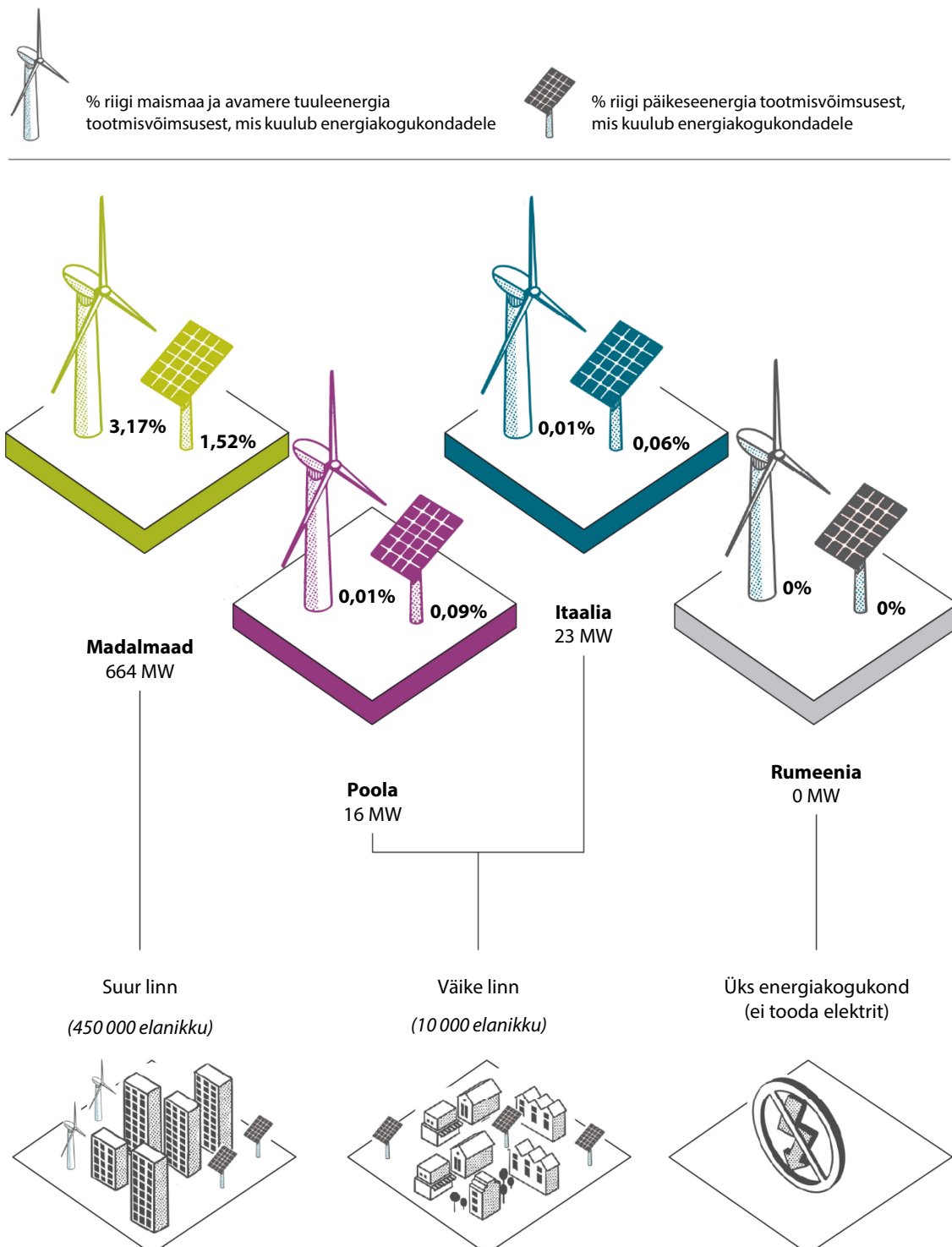
- 23** Energiakogukondade ebaselged ELi määratlused, nende mõistete ebajärjekindel kasutamine kahes auditeeritud liikmesriigis ning selguse puudumine seoses erinevate organisatsiooniliste mudelitega, mille alusel kodanikud saavad ühiselt ehitada taastuenergiarajatisi, jagada toodetud energiat või müüa elektrienergia ülejääki, võivad pärssida kodanike kaasatust. Samuti võivad need tegurid energiakogukondade loomist edasi lükata.

Energiakogukondade eeldatav panus taastuenergia tootmisse oli ülehinnatud

- 24** Teise taastuenergia direktiivi 2016. aasta mõjuhindangus märkis komisjon konsultandi (CE Delft) uuringule⁴ tuginedes, et ELis võiks 2030. aastaks energiakogukondadele kuuluda üle 50 GW tuuleenergiat ja üle 50 GW päikeseenergiat, st vastavalt 17% ja 21% ülesseatud võimsusest. Komisjoni ootused põhinesid energiakogukondade laial mõistel, kuna direktiivide ELi määratlusi ei olnud veel vastu võetud. Üheksa aastat hiljem kontrollisime, kas see hinnang oli realistlik.
- 25** *Joonisel 5* on näidatud auditeeritud liikmesriikide energiakogukondade 2024. aasta päikese- ja tuuleenergia tootmisvõimsus. **Poolas** ja **Itaalias** moodustasid need 2025. aasta jaanuaris ligikaudu 0,1% päikeseenergia tootmisvõimsusest ja 0,01% tuuleenergia tootmisvõimsusest. Nende panus oli suurem **Madalmaades** – 1,5% ja 3,2%. Nende kogukondade kombineeritud energia abil võib elektriga varustada üht suurt linna **Madalmaades** ja üht väikest linna **Poolas** või **Itaalias**. **Rumeenia** ainus energiakogukond elektrit ei tooda.

⁴ CE Delft, „The potential of energy citizens in the European Union“, september 2016.

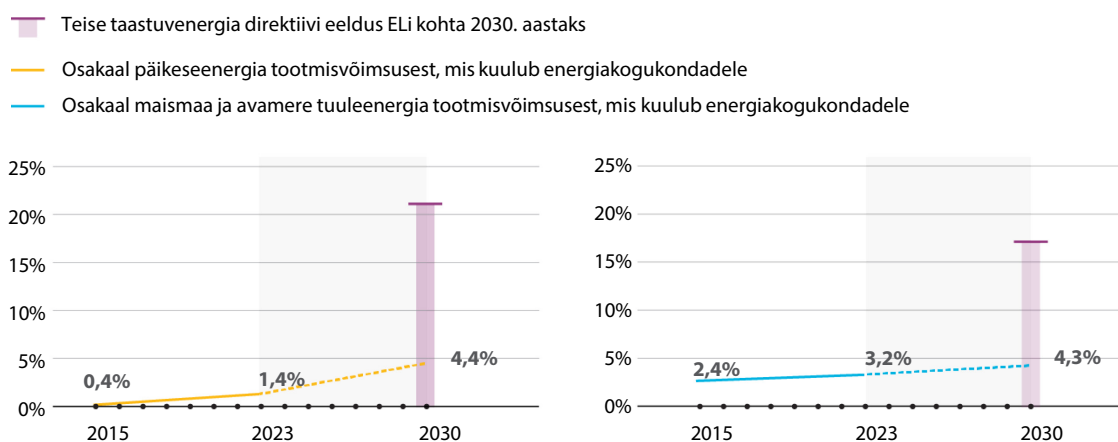
Joonis 5 | Energiakogukondade panus päikese- ja tuuleenergia tootmisvõimsusesse auditeeritud liikmesriikides (2024)



Allikas: kontrollikoda Eurostati andmete, Poola riikliku reguleeriva asutuse ning kliima- ja keskkonnaministeeriumi, Madalmaade [Hier foundationi](#), Itaalia Gestore dei Servizi Energetici ([GSE](#)) ja Rumeenia energeetikaministeeriumi andmete põhjal.

- 26** 2024. aastal avaldas CE Delft⁵ neli prognoosi energiaühistute potentsiaali kohta **Madalmaades** 2030. aastaks, kasutades 2023. aasta andmeid. Madalmaade energiaühistud on nüüdseks hästi arenenud, mis muudab prognoosi usaldusväärsemaks kui komisjoni 2016. aasta mõjuhinnangus esitatud. Meie analüüs (vt [joonis 6](#)) näitab, et **Madalmaade** energiaühistud võivad 2030. aastal anda ligikaudu **4,4% päikeseenergia tootmisvõimsusest** ja **4,3% tuuleenergia tootmisvõimsusest**, mis on palju vähem kui 2016. aastal prognoositud 21% ja 17%.

Joonis 6 | Energiakogukondadele kuuluva taastuvenergia tootmisvõimsuse osakaal Madalmaades



Märkus: kohandasime CE Delfti analüüsi, lisades riikide avamere tuuleenergia võimsuse (mis ei sisaldunud nende algseis töös), ja eeldasime, et energiaühistud ei oma selliseid varasid nende kulude tõttu. Kasutasime ka stsenaariumi, mida CE Delft hindas kõige realistlikumaks.

Allikas: kontrollikoja analüüs, mis põhineb järgneval: „The potential of energy citizens in the European Union“, CE Delft, 2016; „Potential energy communities. Study into the potential of energy communities in the Netherlands“, CE Delft, 2024; „Electricity production capacities for renewables and wastes“, Eurostat, 2025; „Development Framework for Offshore Wind Energy“, tellinud Madalmaade ministrite nõukogu, 2022.

- 27** Kokkuvõttes leiame, et energiakogukondade eeldatav panus taastuvenergia tootmisvõimsusesse, mida prognoositi [teise taastuvenergia direktiivi 2016. aasta mõjuhinnangus](#), oli liiga optimistlik.

⁵ CE Delft, „Potential energy communities. Study into the potential of energy communities in the Netherlands“, oktoober 2024.

ELi eesmärk on ambitsioonikas, kuid sellel napib asjakohasust, mõõdetavust ja riikide toetust

- 28** Komisjon on lisanud [ELi päikeseenergia strateegiasse](#) energiakogukondade eesmärgi: „EL ja liikmesriigid teevad koostööd, et asutada 2025. aastaks vähemalt üks taastuenergia kogukond igas omavalitsusüksuses, kus on üle 10 000 elaniku“. Ta selgitas, et see eesmärk on poliitilise järkjärgulise protsessi tulemus. Selles võeti arvesse Euroopa Parlamendi seisukohti⁶ ning REScoop.eu ja Energy Citiesi [seisukohta](#)⁷, mis saadi sidusrühmadega ELi päikeseenergia strateegia üle konsulteerimisel. Komisjoni kavandatud ELi eesmärki ei ole põhjendatud ei ELi päikeseenergia strateegias, 2016. aasta mõjuhinnaangus ega üheski muus komisjoni avalikus või organisatsioonisisese kasutamiseks mõeldud dokumendis.
- 29** Hindasime, kas see eesmärk on konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja tähtajaline (SMART). Leiame, et ELi eesmärk on ambitsioonikas, näidates, et EL toetab energiakogukondade arengut. Eesmärk on ka **konkreetne** (taastuenergia kogukondade arv) ja **tähtajaline** (2025. aastaks).
- 30** Küll aga on eesmärki **keeruline mõõta**: selles kasutatakse taastuenergiapõhise energiakogukonna mõistet, mis ei ole kooskõlas ELi energiakogukondade ametlike määratlustega (vt punkt [18](#)). Komisjoni sõnul hõlmab eesmärk taastuenergiakogukondi, aga ka neid kodanike energiakogukondi, kes toodavad taastuvelektrit. Lisaks puuduvad suunised, mis täpsustaksid, mida eesmärk peaks hõlmama – näiteks kas see hõlmab energiakogukondade erinevaid riiklikke määratlusi, nagu energiaühistud **Madalmaades** ja **Poolas** (vt punkt [19](#)), või muid kollektiivse oma tarbeks toodetud energia tarbimise organisatsioonilisi vorme.

⁶ Rohelised/EFA rühm, [kiri president Von der Leyenile](#), 2022, lk 2–3.

⁷ REScoop.EU ja Energy Cities, „[Position paper on Consultation on the EU solar strategy - common response](#)“, 2022.

- 31** Lisaks ei analüüsinud komisjon, kas see eesmärk on **saavutatav**. Samuti leiame, et see ei ole **asjakohane**, mis puudutab kogukondade eeldatavaid kasutegureid (vt [joonis 2](#)). Näiteks ei esitata selles osalevate kodanike arvu ega mõõdeta taastuvenergia tootmisvõimsust. Mõlema aspekti kaasamine ja järelevalve tõstaks paremini esile kodanike panust energiasüsteemi ümberkujundamisse. Neid aspekte käsitleti juba komisjoni mõjuhinnaangus ja mõned liikmesriigid jälgivad neid (vt [3. selgitus](#)). REScoop.eu⁸ märkis ka, et praegune seiresüsteem ei anna piisavat ülevaadet energiakogukondade panusest taastuvenergia tootmisel ega kodanike võimestamisel energiasüsteemi ümberkujundamisel.

3. selgitus

Näiteid liikmesriikidest, kes jälgivad kogukonna liikmete arvu ja taastuvenergia tootmisvõimsust

Madalmaades jälgib valitsuse kaasrahastatav sihtasutus HIER kogukonna liikmete arvu ja taastuvenergia tootmisvõimsust või koostab nende kohta hinnanguid (eelmise aasta andmed või madal kindel määr).

Itaalias jälgib riiklik taastuvenergia edendamise amet (GSE) iga kogukonna puhul tootmisvõimsust ja energialiiki, liikmete isikuandmeid ning muid andmeid, näiteks salvestusvõimsust.

Poolas jälgib riiklik põllumajanduse tugikeskus iga energiakogukonna liikmete arvu ning tootmisvõimsust ja energialiiki.

Allikas: Hier veebisait; GSE veebisait; riiklik põllumajanduse tugikeskuse veebisait.

- 32** [Energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse](#)⁹ kohaselt peavad liikmesriigid lisama oma riiklikesse energia- ja kliimakavadesse asjakohasel juhul riiklikud trajektooriid ja eesmärgid, sealhulgas taastuvenergia kogukondade kohta. Kontrollisime, kas riigid on ELi eesmärgi heaks kiitnud, kajastades seda oma riiklikes energia- ja kliimakavades.

⁸ REScoop.eu, „[Response to the Commission’s call for evidence on the Citizens Energy Package](#)“, september 2025, lk 18.

⁹ [Määruse \(EL\) 2018/1999](#), milles käsitletakse energialiidu ja kliimameetmete juhtimist, I lisa.

- 33** Leidsime, et komisjoni suunised¹⁰ jätsid kooskõlas määruse sõnastusega energiakogukondade eesmärkide riiklikesse energia- ja kliimakavadesse lisamise vabatahtlikuks. Selle tulemusena kajastasid oma kavades energiakogukondadega seotud eesmärke ainult **Itaalia** ja **Poola** (vt [4. selgitus](#)), kuid need ei olnud täielikult kooskõlas ELi eesmärgiga. Komisjoni soovitustes riiklike energia- ja kliimakavade projektide kohta ei käsitletud energiakogukondade eesmärkide puudumist või mittevastavust ELi eesmärgile, sest [energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse](#) kohaselt ei ole riiklikud eesmärgid õiguslikult nõutavad.

4. selgitus

Energiakogukondade eesmärgid Itaalias ja Poolas

Itaalia viitas oma riiklikus energia- ja kliimakavas 2,2 miljardi euro suurusele taaste- ja vastupidavusrahastu meetmele, mis on suunatud kollektiivsele oma tarbeks toodetud energia tarbimisele ja taastuenergiakogukondadele vähem kui 5000 elanikuga omavalitsusüksustes, eesmärgiga arendada 2026. aastaks välja vähemalt 2 GW taastuenergia tootmisvõimsust. See ei ole aga kooskõlas ELi eesmärgiga, mis on kehtestatud üle 10 000 elanikuga omavalitsusüksustele, ega sea eesmärki kogukondade arvule. 2025. aasta juulis [laiendas Itaalia](#) taaste- ja vastupidavusrahastu eesmärki kuni 50 000 elanikuga omavalitsusüksustele.

Poola hinnangul võiks riigis olla 300 energiakogukonda (mis hõlmaks kolmandikku 881-st üle 10 000 elanikuga Poola omavalitsusüksusest) 2030. aastal, mitte 2025. aastal, nagu on ette nähtud ELi eesmärgis.

Allikas: lõplik ajakohastatud [Itaalia riiklik energia- ja kliimakava](#), juuni 2024; [Poola ajakohastatud riikliku energia- ja kliimakava projekt](#), märts 2024 (lõplikku kava ei ole avaldatud).

- 34** Kokkuvõttes järeldame, et komisjon tugines energiakogukondi puudutava ELi eesmärgi seadmisel sidusrühmadega konsulteerimisele, kuid me ei leidnud ühtegi põhjendust selle kohta, kuidas see eesmärk kindlaks määrati. Kuigi eesmärk on ambitsioonikas ning konkreetne ja tähtajaline, ei ole see täielikult asjakohane ja seda on raske mõõta. Samuti ei analüüsinud komisjon, kas see on saavutatav. Lisaks ei kajasta liikmesriikide energia- ja kliimakavad täielikult ELi eesmärki, mis näitab riikide vähest huvi. Need piirangud võivad kahjustada ELi poliitika tõhusust.

¹⁰ Euroopa Komisjoni [teatis suuniste kohta liikmesriikidele 2021.–2030. aasta riiklike energia- ja kliimakavade ajakohastamiseks](#), 2022; [energialiidu ja kliimameetmete juhtimist käsitleva määruse I lisa selgitustega vorm \(I osa A jagu\)](#) ajakohastatud riiklike energia- ja kliimakavade koostamiseks.

Järelevalve on puudulik ja ELi 2025. aasta eesmärgi tõenäoliselt ei saavutata

- 35** Hindasime, kas komisjon oli loonud usaldusväärsetel ja järjepidevatel andmetel põhineva järelevalvesüsteemi, et jälgida edusamme ELi eesmärgi saavutamisel kooskõlas [komisjoni võetud kohustusega](#)¹¹ jälgida igal aastal selle algatuse rakendamisel tehtud edusamme. Samuti kontrollisime, kas komisjon andis aru selle eesmärgi saavutamisel tehtud edusammudest.
- 36** Leidsime, et 2024. aastal tugines komisjon energiakogukondade arvu kontrollimisel töövõtja koostatud sihtotstarbelisele nimekirjale. See nimekiri hõlmab kogukondi, mis ei ole loodud ELi määratluste alusel, nagu ligikaudu 700 energiaühistut **Madalmaades** (vt punkt [19](#)), ja kollektiivse oma tarbeks toodetud energia tarbimise organisatsioonilisi kontseptsioone, näiteks **Poolas**. Samuti ei ole selles kindlaks määratud, millised kogukonnad on taastuenergiapõhised. Komisjon on nendest puudustest teadlik ja kavatseb nimekirja parandada [kodanike energianõustamise keskuse](#) kaudu, mis on Eli algatus, mis pakub tehnilist abi kodanikele ja kohalikele sidusrühmadele, näiteks energiakogukondadele. Komisjon ei võrrelnud energiakogukondi nende omavalitsusüksuste elanike arvuga, kus nad asuvad, et jälgida edusamme ELi eesmärgi saavutamisel. Komisjon kavatseb seda teha 2026. aastal, pärast eesmärgi jaoks kehtestatud tähtaega. 2025. aasta detsembri seisuga ei olnud komisjon avaldanud ühtegi aruannet ELi eesmärgi saavutamisel tehtud edusammude kohta.
- 37** Leidsime, et ükski auditeeritud liikmesriik ei jälgi riiklikke edusamme ELi eesmärgi saavutamisel, kõrvutades energiakogukondade ja omavalitsusüksuste andmeid. **Poola** ja **Itaalia** peavad registrit, kontrollivad, kas kogukonnad täidavad riiklikke õiguslikke nõudeid, ning ajakohastavad oma registrit igal nädalal või kuul. **Madalmaades** ajakohastab [HIER](#)¹² igal aastal energiaühistute nimekirja, kontrollides nende põhikirja ja tegevuse seisu. **Rumeenial** ei ole ühtegi registreerimissüsteemi ega kogukondade nimekirja. Lisaks ei ole ei **Madalmaad** ega **Poola** andnud välja suuniseid, milles selgitataks, kas ühistud, mis ei ole loodud ELi määratluste alusel, tuleks registreerida samal viisil (vt punkt [30](#)). Ehkki komisjon andis liikmesriikidele mõningaid suuniseid¹³ kogukondade registreerimise kohta, ei keskendunud need suunised piisavalt ELi tasandi seireks vajalikele põhielementidele (st kas kogukonnad on taastuenergiapõhised).

¹¹ Euroopa Komisjon, [ELi päikeseenergia strateegia](#), COM(2022) 221.

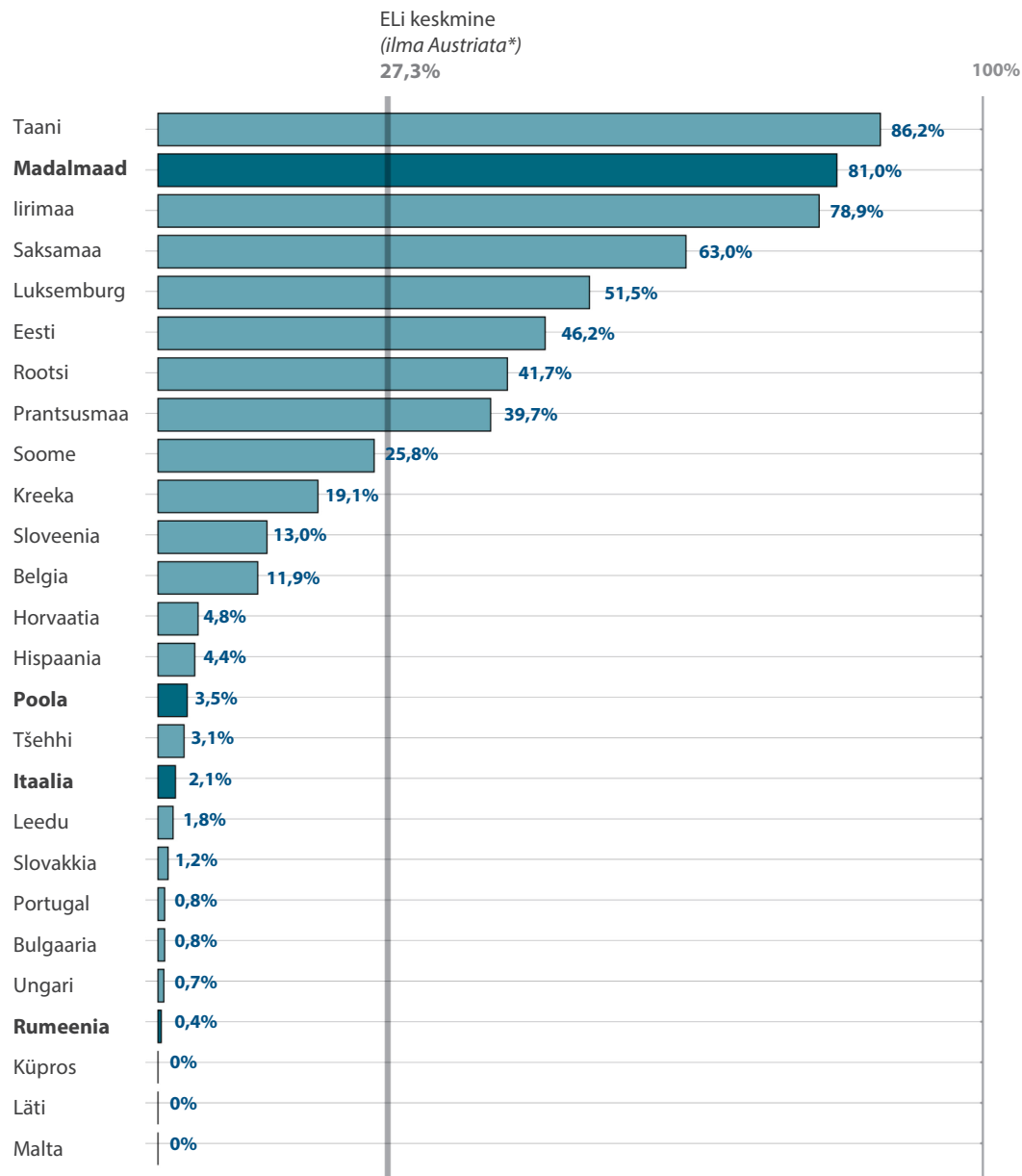
¹² HIER, [Lokale Energie Monitor](#), 2024.

¹³ Vt näiteks: Euroopa Komisjon, „[A roadmap to developing a policy and legal framework that enables the development of energy communities](#)“, lk 40–44.

- 38** Usaldusväärsusel ja järjepidevatel andmetel põhineva süstemaatilise seire puudumine takistab riiklikel ja ELi ametiasutustel hinnata edusamme ELi eesmärgi saavutamisel, võtta parandusmeetmeid, kui eesmärki tõenäoliselt ei saavutata, ning poliitikat vastavalt kohandada.
- 39** Kontrollisime, kas EL oli oma eesmärgi saavutamisel 2025. aasta alguses graafikus. Kasutasime kõiki liikmesriike hõlmavat nimekirja, mis esitati komisjonile 2024. aasta novembris. Kuigi sellel on piiranguid (vt punkt **36**), peame seda parimaks praegu kättesaadavaks kogukondade andmeallikaks. Ajakohastasime seda 2025. aasta märtsis auditeeritud riikidelt kogutud andmetega. Lisaks kaardistasime kogukonnad üle 10 000 elanikuga omavalitsusüksustes, et hinnata edusamme ELi eesmärgi saavutamisel.
- 40** Nagu on näidatud *joonisel 7*, on Taani, **Madalmaad** ja Iirimaa teinud ELi eesmärgi saavutamisel suuri edusamme. Teiste riikide areng oli aeglasem: näiteks **Poolas, Itaalias** ja **Rumeenias** oli energiakogukond moodustatud vähem kui 10%-s üle 10 000 elanikuga omavalitsusüksustes. Keskmiselt oli EL saavutanud ligikaudu 27% eesmärgist.

Joonis 7 | ELi päikeseenergia strateegia eesmärgi saavutamise seis

Selliste üle 10 000 elanikuga omavalitsusüksuste osakaal, kus on vähemalt üks taastuvenergiakogukond

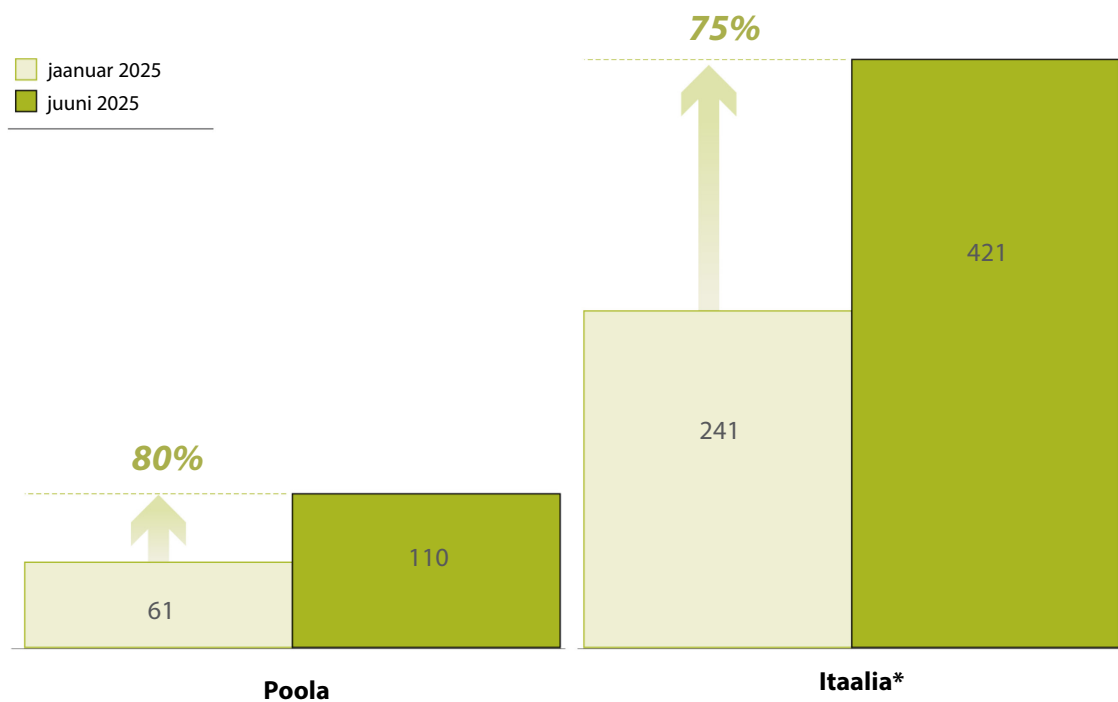


* Andmebaas TANDEM ei sisaldanud Austria energiakogukondade asukohaandmeid.

Allikas: kontrollikoda, tuginedes TANDEMi nimekirjale (november 2024), mida ajakohastati 2025. aasta märtsis Madalmaade, Poola, Itaalia ja Rumeenia riiklike registre andmetega, ning Eurostati 2023. aasta kohalike haldusüksuste andmebaasile, mis näitab rahvaarvu haldusüksuste kaupa.

- 41** Siiski kasvasid energiakogukonnad **Poolas** ja **Itaalias** 2025. aasta jaanuarist juunini kiiresti – vastavalt 80% ja 75% (vt [joonis 8](#)). Ühistute arv **Madalmaades** püsis suhteliselt stabiilsena (2023. aastal 688 ja 2024. aastal 702; 2025. aasta andmed ei ole veel kättesaadavad), sest see oli juba niigi suur, ja **Rumeenias** jäi see samaks (üks energiakogukond). Selline dünaamiline kasv annab positiivse väljavaate energiakogukondade edasiseks arenguks. Kuigi otsest põhjuslikku seost ei ole võimalik kindlaks teha, on rahalised stiimulid **Poolas** (nt madalamad võrgutasud) ja meetmed **Itaalias** (sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastu toetused, tegevuseeskirjad, paremad suunised, ühtlustatud registreerimine, rahastamiskõlblikkuse laiendamine ja suuremad energijagamispirkonnad) tõenäoliselt energiakogukondade kasvule kaasa aidanud.

Joonis 8 | Energiakogukondade arvu muutumine 2025. aasta jaanuarist juunini



* Koosluste, st eri omavalitsusüksustes energiat jagavate inimeste rühmade arv

Allikas: kontrollikoda Poola ja Itaalia registrite põhjal.

Auditeeritud liikmesriigid ei loonud kõiki energiakogukondade arendamiseks vajalikke tingimusi

ELi direktiivide ülevõtmine on puudulik

- 42** Liikmesriigid pidid elektrienergia siseturu direktiivi üle võtma 31. detsembriks 2020 ja teise taastuenergia direktiivi 30. juuniks 2021. Euroopa Komisjon teeb järelvalvet ELi õiguse kohaldamise üle liikmesriikides ja vastutab asjakohaste meetmete võtmise eest, et tagada õigusnormide täitmine. Kontrollisime, kas riigid olid mõlemad direktiivid õigeaegselt üle võtnud ning kas komisjon oli tegelenud viivituste või puuduliku ülevõtmise probleemidega.
- 43** Leidsime, et neli auditeeritud liikmesriiki teatasid teise taastuenergia direktiivi ja elektrienergia siseturu direktiivi täielikust ülevõtmisest. Teated esitati aga viie kuu kuni ligi nelja aasta jooksul pärast ülevõtmise tähtaegu. Komisjoni ülevõtmiskontroll näitas, et neljast auditeeritud liikmesriigist oli 2025. aasta juuli seisuga ainult **Itaalia** tõendanud mõlema direktiivi kõigi energiakogukondade artiklite ülevõtmist. **Poola** ja **Rumeenia** tõendasid, et nad on üle võtnud kõik elektrienergia siseturu direktiivi vajalikud sätted, kuid mitte teise taastuenergia direktiivi omi.
- 44** Komisjon võttis puuduliku ülevõtmise suhtes järelmeetmeid, saates välja ametlikud kirjad ja põhjendatud arvamused. 2025. aasta juuni seisuga ei olnud komisjon aga pöördunud ühegi juhtumiga neljast ülejäänud ülevõtmata jätmise juhtumist (teise taastuenergia direktiivi ülevõtmata jätmine **Madalmaades**, **Poolas** ja **Rumeenias** ning elektrienergia siseturu direktiivi ülevõtmata jätmine **Madalmaades**) Euroopa Kohtusse.
- 45** Puudulik või hilinevad ülevõtmine ei kahjusta mitte ainult direktiivide seadusandlikku eesmärki. See põhjustab ebakindlust sidusrühmade jaoks, kes soovivad osaleda energiakogukonna algatustes või neid käivitada.

Pool auditeeritud liikmesriikidest teatas takistuste kohustuslikust riiklikust hindamisest

- 46** Teise taastuvenergia direktiivi kohaselt peavad riigid hindama nii taastuvenergiakogukondade arendamise takistusi kui ka võimalusi. Need hinnangud peaksid andma ülevaate takistustest, millega energiakogukonnad kogu Euroopas silmitsi seisavad, ning toetama tõenduspõhist poliitikakujundamist riiklikul tasandil. Kontrollisime, kas auditeeritud liikmesriigid andsid oma hinnangutest aru, ja analüüsisime olemasolevaid hinnanguid.
- 47** Komisjon sai hinnangud 11 liikmesriigilt (41%). Ta leiab aga, et mitmed neist ei vasta teise taastuvenergia direktiivi nõuetele: mõned neist on liiga üldised (nt taastuvenergia tootmise võimsus üldiselt) või piiratud ulatusega (nt takistuste, kuid mitte võimaluste hindamine). Komisjon kasutas neid aruandeid
- [tõkete ja tõuketegurite](#) aruande koostamiseks;
 - [taastuvenergia direktiivi käsitleva kooskõlastatud tegevuse](#) 4. koosoleku teemade valimiseks.
- 48** **Madalmaades** avaldas Hier Foundation 2023. ja 2024. aastal [takistuste hinnangu](#)¹⁴. 2024. aasta aprillis teatasid Madalmaade ametiasutused [parlamendile saadetud kirjas](#) nende takistuste kõrvaldamiseks kavandatud meetmetest. **Poola** kliima- ja keskkonnaministeerium avaldas nõutava [hinnangu](#) 2024. aastal (vt [5. selgitus](#)). **Itaalia** keskkonna- ja energeetikaministeerium teatas, et on sellise hindamise elementidega tegelenud. Ametlikku aruannet ta aga ei koostanud ega avaldanud. **Rumeenia** esitatud kahes aruandes käsitletakse turule sisenemise tõkkeid ainult uue taastuvelektri tootmise puhul üldiselt, kuid ei määratleta konkreetseid tõkkeid, millega energiakogukonnad silmitsi seisavad. Lisaks ei hinnata aruannetes taastuvenergiakogukondade arendamise võimalusi.

¹⁴ HIER, „[Knelpunteninventarisatie energiecoöperaties](#)“, 2024.

5. selgitus

Näiteid Poola kliima- ja keskkonnaministeeriumi loetletud takistustest

- Energiakogukondi käsitlev **õigusraamistik** on killustunud mitme õigusakti vahel, seda ei saa üheselt tõlgendada, see muutub sageli ja seda iseloomustab liigne formaalsus. See tekitab õiguskindlusetust ning suurendab haldus- ja nõuete täitmisega seotud kulusid.
- Energiaühistud kogeavad sageli viivitusi või tagasilükkamist võrguettevõtjate poolt **uute taastuenergiarajatiste ühendamisel**, kuna kohalikud võrgud on kehvast seisukorras.
- **Rahalise toetuse kavasid** peetakse ebapiisavaks, liiga keeruliseks ja raskesti kättesaadavaks. Ühistutel on piiratud finantstulemuste ja madala krediitdiviisuse tõttu raskusi laenude saamisega.

Allikas: kontrollikoda, tuginedes Poola kliima- ja keskkonnaministeeriumi energiakogukondade arengut takistavate õiguslike, haldus- ja organisatsiooniliste tõkete analüüsile, 2024.

- 49** Seetõttu leidsime, et ainult pooled auditeeritud riikidest andsid aru oma hinnangust energiakogukondade ees seisvatele takistustele ja nende võimalustele. Nende hinnangute puudumisel võib nii riiklike kui ka ELi meetmete tõhusus väheneda, mis aeglustab energiakogukondade laienemist.

Suunised on olemas, kuid neid on ilma eksperdi abita sageli raske kohaldada

- 50** Komisjon peaks andma liikmesriikidele suuniseid (nt juhendid, teabevahetusfoorumid ja koolitus) energiakogukondade arengu toetamiseks. Riiklikud ametiasutused peaksid omakorda pakkuma suuniseid ja vahendeid (nt vormid, koolitus, nõustamisteenused ja veebipõhine teave), et võimaldada kodanikel, väikeettevõtetel ja kohalikel omavalitsustel energiakogukondi hõlpsasti luua ja käitada. Uurisime, kas komisjon ja liikmesriigid olid andnud selgeid suuniseid energiakogukondade arengu toetamiseks.
- 51** Euroopa Komisjon toetas riikide ametiasutusi ja energiakogukondi ürituste korraldamisega (vt näited [6. selgituses](#)) ning andis suuniseid näiteks [energiakogukondade hoidla](#) kaudu, avaldades suunised [tõkete ja tõuketegurite](#), [ühtsete kontaktpunktide](#) ja [energiaajamise](#) kohta. Komisjon kavatseb 2026. aastal teha mõned uuendused, sealhulgas koostada uue kogu ELi hõlmava tõkete aruande ja anda välja [kodanike energianõustamise keskuse](#) uued suunised.

6. selgitus

Näiteid energiakogukondi käsitlevatest komisjoni üritustest

Iga-aastane [kodanike energiafoorum](#) võimaldab vahetada parimaid tavasid tarbijaid, sealhulgas energiakogukondi puudutavates küsimustes.

Programmi „Horisont 2020“ raames kaasrahastatud ja aastatel 2021–2026 elluviidav [taastuenergia direktiivi IV kooskõlastatud meede](#)¹⁵ võimaldab riikidel vahetada kogemusi teise taastuenergia direktiivi rakendamise kohta.

Komisjon korraldas ka teemakohaseid seminare, näiteks 2022. aasta mais elektrienergia siseturu sätete kohta ning 2025. aasta mais oma tarbeks toodetud energia tarbimise, aktiivsete tarbijate ja energiakogukondade kohta.

- 52** Neljas külastatud liikmesriigis olid riiklikud ametiasutused komisjoni toetusega üldiselt rahul. Nad soovisid siiski rohkem parimate tavade vahetamist ja kohandatud toetust, näiteks teisest õigusaktide eelnõude koostamiseks.
- 53** Ka riikide valitsused andsid suuniseid energiakogukondade arengu toetamiseks. **Madalmaad** kaasrahastavad kahte organisatsiooni – [Energie Samen](#) ja [HIER](#) –, mis toetavad energiakogukondi koolituste, vormide ja kohandatud haldusteenustega. Teemarühmade kaudu konsulteeritud kogukonnad leidsid, et see toetus on piisav ja vastab nende vajadustele. Kahel külastatud kogukonnal oli kohalike eksperditeadmiste puudumise tõttu siiski raskusi õigeaegse toetuse saamisega kohalikest omavalitsustelt. Probleemile [juhtisid tähelepanu](#) ka vabaühendused **Itaalias** ja **Poolas**¹⁶.
- 54** **Poolas** oli mitme programmi eesmärk hõlbustada kogukondade arengut (nt [maapiirkondade energia laenukava](#), projekt [RENALDO](#) ja [COMMENCE](#) suunised). Nende algatuste raames koostati käsiraamatuid, arvutusvahendeid ja koolitusmaterjale. Hoolimata nendest jõupingutustest puudus pooltel kogukondadel, kellega teemarühma kaudu konsulteeriti, toetus või nad pidasid suuniseid liiga keeruliseks. Vabaühendused, kellega me kohtusime, kinnitasid, et toetus on killustatud ja mitteametlikult kättesaamatu.

¹⁵ CA-RES IV, „[Concerted Action on the Renewable Energy Directive](#)“, programmi „Horisont 2020“ projekt, 2021–2026.

¹⁶ Life Loop, ConnectHeat, Comanage, Tandems, „[Enabling frameworks for energy communities: a state of play](#)“, Energy Cities, 2025, lk 21 ja 24.

- 55 Itaalias** sisaldab GSE veebisait¹⁷ selgitavaid videoid, ametlikke vorme ja interaktiivseid vahendeid kogukondade registreerimiseks ja toimimiseks. Riiklikud ametiasutused korraldasid ka teadlikkuse suurendamise üritusi. Meie arutelud energiakogukondade ja muude sidusrühmadega näitavad, et kogukondade hinnangul olid suunised põhjalikud ja hästi üles ehitatud, kuid nende kasutamine nõuab sageli eksperdi abi. Kuigi **Itaalia** asutas 2023. aastal heade tavade levitamiseks riikliku vaatluskeskuse, ei olnud see meie auditi ajaks tulemusi andnud.
- 56 Rumeenias** esitas **energeetikavaldkonna riiklik reguleeriv asutus**¹⁸ taotluse korral teavet, kuid 2025. aasta aprilli seisuga ei olnud spetsiaalsed materjalid avalikult kättesaadavad. 2025. aastal alustas tegevust 42 ühtsest kontaktpunktist koosnev võrgustik. Energeetikaministeerium märkis, et pärast teiste õigusaktide vastuvõtmist töötatakse välja täiendavad suunised.
- 57 Üldiselt** on komisjoni suunised tõhusalt toetanud liikmesriike ja kodanikke energiakogukondade arendamisel. Madalmaades, kus juba kümme aastat tagasi oli olemas üle saja ühistu, on riiklik abi hästi struktureeritud, praktiline ja kergesti kättesaadav. Seevastu Poolas, Itaalias ja Rumeenias on kättesaadav teave killustatum või ilma ekspertide abita raskemini kasutatav, mis tekitab tegevust alustavate kogukondade jaoks takistusi.

Endiselt esineb lünki kodanike ja vähekaitstud leibkondade kaasamises

- 58** Kodanike osaluse suurendamine ja vähekaitstud leibkondadele kasu toomine on üks komisjoni poolt energiakogukondadele seatud eesmärkidest (vt [joonis 2](#)). Kooskõlas teise taastuvenergia direktiiviga pidid komisjon ja liikmesriigid tagama, et kogukonnad kaasavad kodanikke. Füüsiliste isikute prioriseerimine liikmetena aitab suurendada üldsuse heakskiitu taastuvenergiaprojektidele¹⁹. Teises taastuvenergia direktiivis nõutakse ka, et liikmesriigid võimaldaksid vähekaitstud leibkondadele juurdepääsu kogukondadele. Analüüsisime, kas komisjon on vastu võtnud õigusnorme või väljastanud suuniseid, et edendada kodanike ja vähekaitstud leibkondade kaasamist, ning kas liikmesriigid on selleks kehtestanud õigusakte või toetusmeetmeid.

¹⁷ GSE, *Autoconsumo – elenco delle configurazioni*.

¹⁸ Energeetikavaldkonna riiklik reguleeriv asutus (ANRE), anre.ro – *Autoritatea Națională de Reglementare în Domeniul Energiei*.

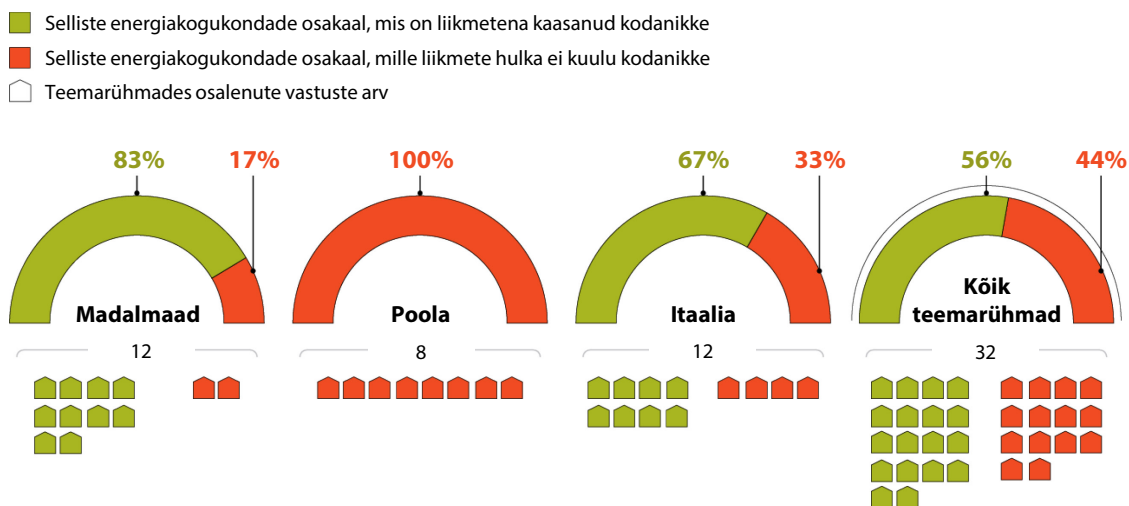
¹⁹ Nt „Effects of trust and public participation on acceptability of renewable energy projects in the Netherlands and China“, ScienceDirect, 2019.

59 Komisjoni algne seadusandlik ettepanek²⁰ sisaldas kodanike

taastuveni energiakogukondadesse kuulumise miinimumkünnist, kuid lõplikus direktiivis seda nõuet ei säilitatud. Komisjoni tõlgendamissuunised võimaldavad liikmesriikidel kehtestada rangemaid riiklikke määratlusi – näiteks nõue, et vähemalt 51% hääleõiguslikest liikmetest peavad olema füüsilised isikud –, kuid ei kohusta neid seda tegema. Direktiiviga toetatakse vähekaitsitud leibkondade kaasamist, nõudes, et neile antaks võimalus ühineda taastuveni energiakogukondadega. Komisjon andis liikmesriikidele ka suuniseid²¹ vähekaitsitud leibkondade kaasamise kohta, kuid sidusrühmad, kellega me neljas auditeeritud liikmesriigis kohtusime, ei olnud sellest teadlikud. Lisaks ei ole neid ajakohastatud, võttes arvesse hiljutisi ELi rahastatud teadusuuringuid²² ja poliitilist arengut, näiteks ELi kliimameetmete sotsiaalfondi loomist.

60 Ligikaudu pooled meie teemarühmadega liitunud energiakogukonnad on kaasanud liikmetena kodanikke (vt [joonis 9](#)). 40% pakub vähekaitsitud leibkondadele mõningast toetust, sealhulgas tasuta juurdepääsu päikeseenergiale, rahalist abi või energiasäästunõuandeid (vt [joonis 10](#)).

Joonis 9 | Umbes pool küsitletud energiakogukondadest on liikmetena kaasanud kodanikke



Allikas: kontrollikoda teemarühmadelt saadud teabe põhjal.

²⁰ Euroopa Komisjon, [COM\(2016\) 767](#), 2016.

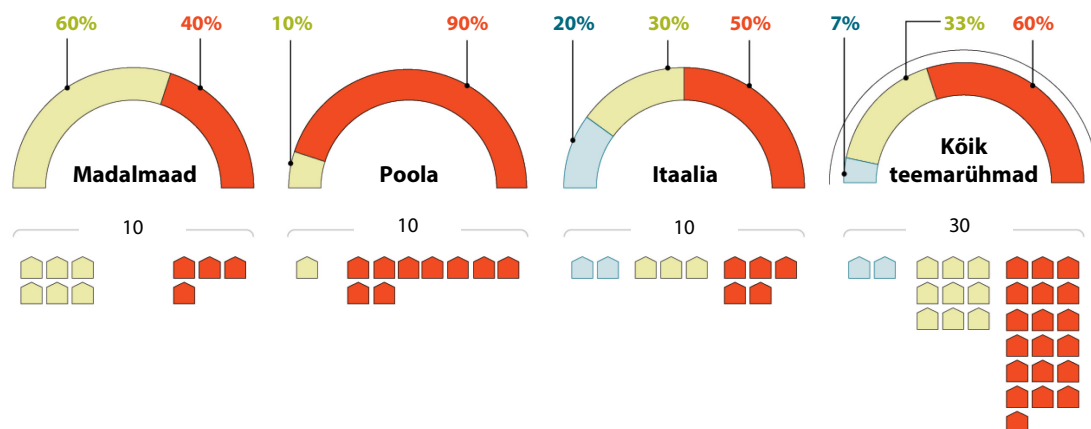
²¹ Vt näiteks: Euroopa Komisjon, [talituste töödokument \(SWD/2023/ 647\): EU guidance on energy poverty](#), 2023.

²² Vt näiteks: „[Territorial Analysis of Decentralised Energy Markets](#)“, ESPON.

Joonis 10 | 60% konsulteeritud energiakogukondadest ei paku vähekaitstud leibkondadele mingeid soodustusi

Milliseid hüvesid (kui üldse) pakute vähekaitstud leibkondadele?

■ Rahalised hüved
 ■ Mitterahalised hüved
 ■ Ei paku hüvesid
 □ Teemarühmades osalenute vastuste arv pärast kontrollikoja kinnitust/parandust



Allikas: kontrollikoda teemarühmade ja vastuste kinnitamise/parandamise põhjal internetiuuringute kaudu.

61 Madalmaad ei nõua energiaühistutelt kodanike kaasamist ega vähekaitstud leibkondade toetamist. Riik pakub siiski stiimuleid kodanike kaasamiseks: energia kooperatiivse tootmise toetuskavas (vt punkt 78) nõutakse minimaalset osalejate arvu projekti kohta (üks 5 kW tootmisvõimsuse kohta) ja seda, et kõigil osalejatel oleks võrdne hääleõigus. 83% teemarühmades osalenud Madalmaade kogukondadest oli liikmetena kaasanud kodanikke, ja 60% pakkus hüvitisi vähekaitstud leibkondadele.

62 Poola ei ole kehtestanud nõuet kodanike osalemiseks energiaühistutes, klasterites ega kodanike energiakogukondades. Enamik energiakogukondi koosneb täiel määral juriidilistest isikutest. 20 ühistust koosnevas juhuslikus valimis (kokku 94 ühistust) oli kodanikke liikmeks kaasatud vaid 10%-s. 2025. aasta augustis avaldatud Poola registri kohaselt oli 127 ühistul keskmiselt 3–4 liiget ühistu kohta. See väike arv näitab institutsiooniliste sidusrühmade ülekaalu võrreldes kodanikega. Ka 2024. aasta uuring²³ näitas, et elanike kaasatus on liiga väike. Puudub erisäte vähekaitstud leibkondade kaasamise kohta. Mitte ühelgi teemarühmades osalenud Poola kogukondadest ei olnud kodanikest liikmeid, ja ainult üks pakkus vähekaitstud leibkondadele mitterahalisi soodustusi.

²³ D. Kostecka-Jurczyk, M. Struś, K. Marak, „The Role of Energy Cooperatives in Ensuring the Energy and Economic Security of Polish Municipalities“, 2024.

- 63 Itaalia** ei ole kehtestanud õiguslikku nõuet kodanike kaasamise kohta energiakogukondadesse ega nõua neilt vähekaitstud leibkondade toetamist. Selleks et julgustada üksikisikuid osalema taastuveni energiakogukondades, laiendas Itaalia 2025. aasta mais õigust saada taaste- ja vastupidavusraha rahastatavate kaitistelt jagatud energia eest täielikku lisatasu üksikisikutele; varem oli see õigus ainult avalik-õiguslikel ja mittetulunduslikel üksustel²⁴. Kaks kolmandikku **Itaalia** kogukondadest, keda me teemarühmade kaudu küsitlesime, olid liikmetena kaasanud kodanikke, ja pooled kogukonnad toetasid vähekaitstud leibkondi. Samuti tegime kindlaks kaks piirkonda, kus Euroopa Regionaalarengu Fondi mehhanismid soodustavad vähekaitstud leibkondade kaasamist: **ühes**²⁵ antakse lisapunkte projektiettepanekutele, mis käsitlevad sotsiaalset kaasatust, ja **teises**²⁶ suurendatakse vähekaitstud rühmi hõlmavatele energiakogukondadele antavaid toetusi.
- 64 95% Rumeenia** ainsa energiakogukonna liikmetest on kodanikud. Puuduvad riiklikud õigusaktid, mis edendaksid kodanike kaasamist. 2025. aasta novembris võttis **Rumeenia** vastu **õigusakti**, mis võimaldab energiakogukondadel pakkuda vähekaitstud ja energiaostuvõimetutele tarbijatele soodushindu²⁷.
- 65 Poolas, Itaalias ja Rumeenias** suurendab kodanike minimaalset osalemist tagavate sätete või stiimulite puudumine riski, et ettevõtted või kohalikud omavalitsused võivad moodustada kogukondi üksnes selleks, et saada sihtotstarbelisi hüvitisi. Riski rõhutasid vabaühendused, nagu **REScoop.eu**²⁸ ja Rumeenia reguleeriv asutus²⁹. Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (EMSK) hoiatas³⁰, et liiga palju investeringuid tehakse ilma tegeliku kohaliku osaluse või jagatud väärtuseta, tugevdades ülevalt alla mudelit, millega kaasneb üldsuse vastuseisu oht. EESC soovib siduda energiatoetused kogukonna osalemisega ning tagada üürnike ja vähekaitstud kodanike kaasamine energiakogukondadesse.

²⁴ Decreto del Ministro dell'ambiente e della sicurezza energetica n° 127 of 16 May 2025, Article 1, comma 1, sub f), ii.

²⁵ Regione Lombardia, *Bando RELOAD CER*, 2025.

²⁶ Regione Lazio, *Avviso pubblico CER – Allegato al Decreto G17990*, 2024.

²⁷ Valitsuse 7. novembri 2025. aasta erakorraline määrus nr 59/2025.

²⁸ REScoop.eu, „Energy communities: building bridges for energy democracy“, mai 2024.

²⁹ ANRE ja Rumeenia konkurentsivõime nõukogu, lõpparuanne uute taastuvelektri võimsuste riikliku elektrisüsteemiga ühendamise õiguslike tõkete kohta, 2023, lk 75.

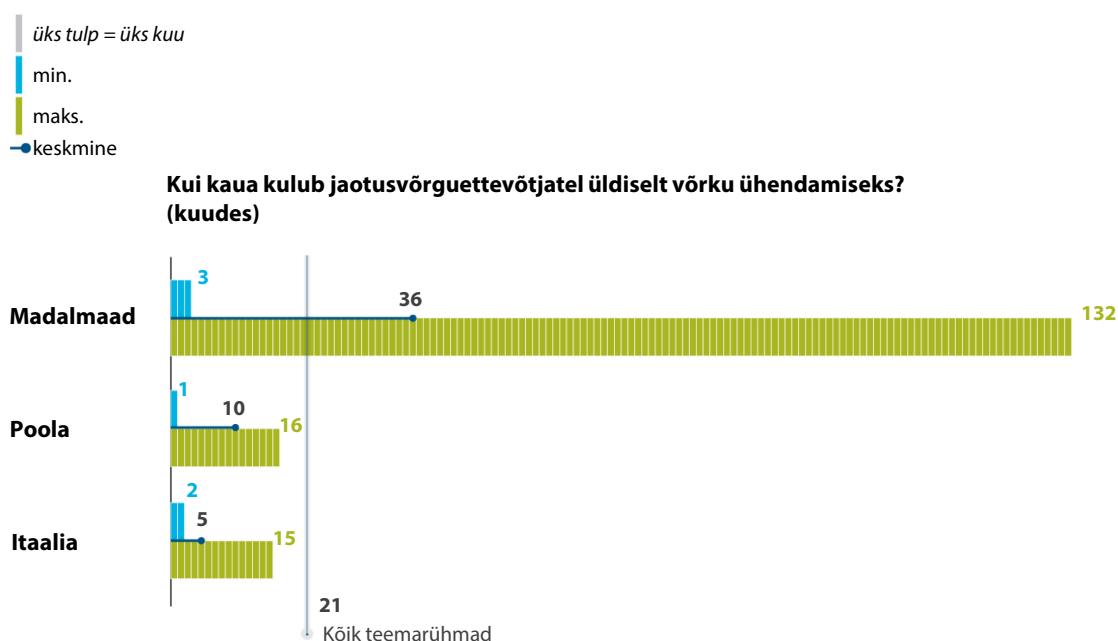
³⁰ Citizens' Energy Package: citizens' engagement, energy communities and prosumerism, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, 2025, punkt 4.6.

- 66** Meie analüüs näitab, et kodanikud ei ole hästi esindatud **Poola** kogukondades, kuid on hästi esindatud **Madalmaade**, **Itaalia** ja **Rumeenia** energiakogukondades, ehkki seadused ei nõua nende liikmesust. Vähekaitsstud leibkondade toetamiseks on ainult **Rumeenia** kehtestanud vastava õigusakti ja **Itaalia** pakub selleks stiimuleid. Ehkki komisjon andis liikmesriikidele suuniseid kodanike kaasamise kohta, ei olnud vähekaitsstud leibkondade kaasamise suuniseid uuendatud ja sidusrühmad, kellega me kohtusime, ei olnud suunistest teadlikud.

Energiakogukonnad kui taastuenergia tootjad seisavad võrguga liitumisel silmitsi pikkade viivitustega

- 67** Kuigi ELi õiguses ei ole sätestatud konkreetseid tähtaegu energiakogukondade võrku ühendamiseks, sisaldavad [teine taastuenergia direktiiv](#), [nõukogu määrus \(EL\) 2022/2577](#) ja [direktiiv \(EL\) 2023/2413 \(kolmas taastuenergia direktiiv\)](#) sätteid võrguühenduste kiirendamiseks eri kontekstides. Seepärast eeldasime, et jaotusvõrguettevõtjad menetlevad energiakogukondade võrguga liitumise taotlusi sama kiiresti kui teiste taastuenergiatootjate taotlusi, et kehtestada võrgule juurdepääsu andmise prognoositav ajakava ja sellest kinni pidada.
- 68** Meie teemarühmades osalenud energiaühistute sõnul kulus võrguga liitumisele keskmiselt ligi kaks aastat (vt [joonis 11](#)).

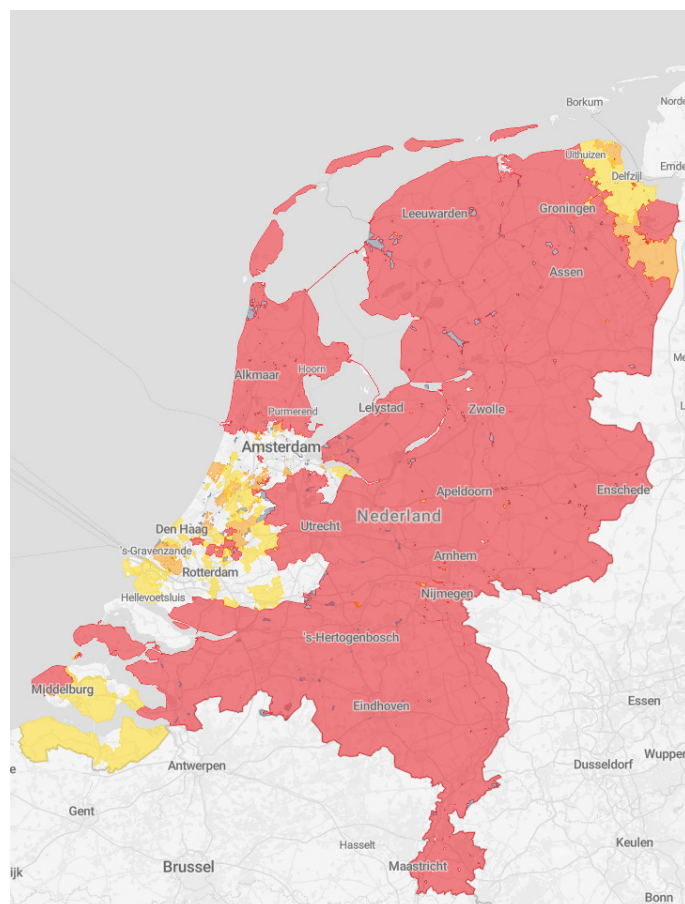
Joonis 11 | Küsitletud energiakogukondade võrguga liitumisele kulunud aeg on riigiti väga erinev; kõige rohkem aega kulub Madalmaades



Allikas: kontrollikoda teemarühmadelt saadud teabe põhjal.

69 Madalmaade energiaseadus keelab võrguga liitumise taotluste menetlemisel kasutajakategooriate vahelise diskrimineerimise. Liitumiste puhul võimsusega 50 kW või alla selle tuleb juurdepääs võimaldada 84 päeva jooksul, kui kaevetööd ei ole vajalikud; muul juhul 126 päeva jooksul. Jaotusvõrguettevõtja koostatud võrgu ülekoormuse kaart näitab siiski, et suuremas osas riigis (vt [joonis 12](#)) takistab võrgu ülekoormus taastuenergiaprojektide, sealhulgas energiakogukondade esitatud projektide õigeaegset liitumist. [Madalmaade 2024. aasta takistuste hinnang](#)u nenditakse, et elektrivõrguga liitumine on endiselt probleemne. Meie teemarühmas osalejatel kulus liitumiseks keskmiselt 1000 päeva (3 aastat). Sellistel juhtudel panevad jaotusvõrguettevõtjad taotlejad ootenimekirja, kuni ülekoormus on kõrvaldatud. Üks jaotusvõrguettevõtja teatas, et aastatel 2020–2024 pikenes uute taastuenergiaprojektide keskmine liitumisaeg 210 päevalt 280 päevale (+33%). 2024. aasta seisuga ootas võrku ühendamist [üle 4 GW taastuenergiavõimsust](#)³¹, millest piisaks kolme miljoni inimese elektriga varustamiseks.

Joonis 12 | Võrgu ülekoormus Madalmaades



Allikas: Partners in Energie, [Capaciteitskaart – Totaal afname](#), vaadatud juunis 2025. © Netbeheer Nederland, © powered by Esri Nederland, © MapTiler, © OpenStreetMap contributors.

³¹ ABN AMRO, „ESG Economist - Dutch grid delays cost up to EUR 376 million every year“, september 2024.

- 70 Poola** leidis, et jaotusvõrguettevõtjate viivitused või liitumistaotluste tagasilükkamine on ühistute arengu peamine takistus (vt [5. selgitus](#)). Kuigi energiaühistutele, kellel on mikrorajatised (kuni 50 kW), kehtib 30-päevane lühendatud liitumisaeg, kulub meie teemarühmas osalejatel võrguga liitumiseks keskmiselt 300 päeva (10 kuud).
- 71 Itaalia** ei ole kehtestanud energiakogukondadele erimenetlusi ega eeliseid, kuigi võrguettevõtjad peavad eelistama taastuenergiarajatiste liitumistaotlusi ja menetlema neid eritähtaegade jooksul, näiteks kuni 200 kW võimsusega päikeseenergiarajatiste puhul 10 päeva jooksul. Suure jaotusvõrguettevõtja keskmine liitumisaeg 2024. aastal oli aga 105 päeva. Meie teemarühmas osalejad osutasid, et võrku ühendamiseks kulub keskmiselt 150 päeva (5 kuud).
- 72 Rumeenias** ei ole energiakogukondade jaoks erimenetlust ette nähtud. Võimsuse puhul alla 400 kW on jaotusvõrguettevõtjatel 20 päeva aega uute tootvate tarbijate või olemasolevate tootvate tarbijate ühendamiseks, kui lisatööd ei ole vajalikud. Muul juhul on neil aega kuni 62 päeva.
- 73 Energiakogukonnad**, kellega me kohtusime, ütlesid, et isegi kui nad on võrku ühendatud, võivad jaotusvõrguettevõtjad nende ühenduse välja lülitada, kui elektritootmine ületab võrgu võimsust. Näiteks **Poolas** piirati 2025. aasta esimesel poolel [taastuvelektri tootmist kogumahuks 600 GWh³²](#), mis on 34% rohkem kui 2024. aasta samal perioodil. Energeetikasektorit Reguleerivate Asutuste Koostööameti [hinnangul](#) läks ülekoormus ELis 2023. aastal maksma 4 miljardit eurot. Komisjoni Teadusuuringute Ühiskeskuse [hinnangul](#) oleks 2040. aastal võimalik võrgu ülekoormuse tõttu ELis piirata taastuvelektri tootmist mahus 111–310 TWh.

³² A. Vassileva, [Poland adds 637 MW of solar capacity in Q1](#), Renewables Now, juuli 2025.

74 Teadlased³³ väidavad, et tuues energiatootmise tarbimisele lähemale, saavad energiakogukonnad aidata leevendada võrgu ülekoormust³⁴, vähendada vajadust transportida elektrit pikkade vahemaade taha³⁵ ja seeläbi vähendada energiakadu³⁶. Ka komisjon rõhutas, et oma tarbeks toodetud energia tarbimine võib olla võrgule kasulik³⁷. Sellise kasu maksimeerimiseks tuleks aga toodetud energiat tarbida kogukonnas reaalajas (st samal sekundil, kui seda toodetakse)³⁸. Tavaliselt see nii ei ole: energiakogukondade elektritootmine (nt päikeseenergia tootmise haripunkti jõudmine keskpäeval ja lakkamine öösel) ei vasta tüüpilistele tarbimisharjumustele (tarbimine on haripunktis varahommikul ja õhtupoolikul).

³³ P. Ponnaganti, N. Andreadou, A. Purvins ja M. Masera. *Flexibility provisions through local energy communities: A review*, *Next Energy*, 1. kd, 2. väljaanne, artikkel 100022, 2023.

³⁴ *Trading in smart energy communities: the more the merrier?*, CWI, veebruar 2024.

³⁵ S. E. Berggren, E. Olausson, K. Tews, P. D. Lund, M. B. Blarke *et al.*, *Energy Communities*, Nordic Energy Research, 2023.

³⁶ I. Diahovchenko ja L. Petrichenko, *Assessment of energy losses in power distribution systems with individual prosumers and energy communities*, *The Journal of Engineering*, 2023.

³⁷ „In focus: Energy communities to transform the EU’s energy system“, Euroopa Komisjon, detsember 2022.

³⁸ Knirsch, F., Langthaler, O. ja Engel, D., *Trust-less electricity consumption optimization in local energy communities*, *Energy Informatics*, 2019.

75 Jaotusvõrguettevõtjad, kellega me kohtusime **Madalmaades** ja **Poolas**, rõhutasid, et nad oleksid valmis uusi taastuvelektri tootjaid kiiremini võrku ühendama, kui energiatootmine oleks vastavusse viidud tarbimiskaja, koormuse nihutamise või energia salvestamisega, sest see vähendaks võrgu ülekoormust. Ka teadusuuringud³⁹ ja sidusrühmad⁴⁰ on rõhutanud vajadust ühendada taastuvelektri tootmisvarade arendamine selliste paindlikkusteenustega, eelkõige salvestamisega, et tasakaalustada pakkumist ja nõudlust igas sekundis, vähendada võrgu ülekoormust tipptundidel ja suurendada oma tarbeks toodetud energia tarbimist. Komisjon rõhutas samuti, kui oluline on koormuse nihutamine⁴¹ ja katusele paigaldatavate päikesepaneelide kombineerimine energia salvestamisega⁴². Samuti on komisjon hakanud meetmeid võtma, näiteks osana [läbivaadatud ELi taastuenergia normidest](#) ja oma [2025. aasta ettepanekust kiirendada loamenetlusi](#), et toetada elektri salvestamist, kuid mitte konkreetselt energiakogukondade jaoks. **Poolas** leidsime, et klastrid (kuid mitte ühistud ega kodanike energiakogukonnad) peaksid eeldatavalt kasu saama energiasalvestuse paigaldamise vähendatud tariifidest, kui komisjon on asjaomase meetme vastu võtnud. Teistes auditeeritud liikmesriikides me selliseid stiimuleid ei leidnud. **Madalmaad** tunnistasid, et praegu puuduvad energiakogukondadel konkreetsed rahalised stiimulid pakkumise ja nõudluse ühitamiseks ning süsteemi optimeerimiseks, mis võib suurendada võrgu ülekoormust⁴³.

76 Me ei leidnud tõendeid energiakogukondade diskrimineerimise kohta nende võrguga liitumise taotluste menetlemisel. Võrgu ülekoormusest tingitud viivitused ja liitumistaotluste tagasilükkamine aeglustavad aga energiakogukondade arengut **Madalmaades** ja **Poolas**. Uuringute, jaotusvõrguettevõtjate ja komisjoni hinnangul on üks võimalus liitumise kiirendamiseks see, kui energiakogukonnad pakuksid paindlikkusteenuseid.

³⁹ P. Ponnaganti, N. Andreadou, A. Purvins ja M. Masera, *Flexibility provisions through local energy communities: A review*, Next Energy, 1. kd, artikkel 100022, 2023.

⁴⁰ REScoop.eu, „Response to the Commission’s call for evidence on the Citizens Energy Package“, september 2025, lk 5 ja 32–34.

⁴¹ „In focus: Energy communities to transform the EU’s energy system“, Euroopa Komisjon, detsember 2022.

⁴² Euroopa Komisjon, [ELi päikeseenergia strateegia](#), 2022.

⁴³ Kliima- ja keskkonnasäästliku majanduskasvu ministri kiri Madalmaade Parlamendi Teise Koja presidendile [energiakogukondade rolli kohta energiasüsteemis](#), september 2025.

Rahalised stiimulid energiakogukondadele võimaldavad tagasimakseid, mis on kooskõlas ELi päikeseenergia strateegia eesmärkidega

77 Prognoositava ja kättesaadava rahastamise puudumist peetakse energiakogukondade jaoks üheks suurimaks takistuseks, eriti projektide arendamise varastes etappides. Selle probleemi lahendamiseks peavad liikmesriigid [ELi päikeseenergia strateegia](#) kohaselt kehtestama katusele paigaldatavate päikesepaneelide süsteemide (mis on kogukondade tüüpiline energiaallikas) jaoks tugevad toetusraamistikud, mis põhinevad prognoositaval tasuvusajal, mis on lühem kui kümme aastat. Kooskõlas teise taastuvenergia direktiivi ja elektrienergia siseturu direktiiviga tuleks energiakogukondade suhtes kohaldada ka kulusid kajastavaid võrgutasusid, mis tähendab, et nad ei tohiks maksta tasusid kulude eest, mida nad ei põhjusta, ega saada erandeid, mis kannaksid finantskoormuse ebaõiglaselt üle teistele võrgukasutajatele, kellel puudub juurdepääs oma tarbeks toodetud energia tarbimisele.

78 Analüüsisime, kas auditeeritud liikmesriikide energiakogukondadele antud rahalised stiimulid võimaldasid mõistlikku tasuvusaega. [Tabelis 1](#) on esitatud kokkuvõte külastatud liikmesriikide energiakogukondadele pakutavatest rahalistest stiimulitest.

Tabel 1 | Kokkuvõte energiakogukondadele pakutavatest rahalistest stiimulitest

Liikmesriik	Vabastus võrgutasudest	Toetuskavad
Madalmaad	Ei kohaldata	- Käibefondid - Lisatasu toodetud energia eest
Poola	- Ühistud: vabastus taastuvenergia, võimsuse, koostootmise ja jaotustasudest - Klastrid: vabastus taastuvenergia ja koostootmise tasudest, jaotusteenuse tasu vähendamine - Kodanike energiakogukonnad: ei kohaldata	- Ühistud ja klastrid: RRFi toetus taastuvenergia taristule - Ühistud: netomõõtmine - Kodanike energiakogukonnad: ei kohaldata
Itaalia	Ülekandetariifi muutuv osa hüvitatakse kogukonnasiseselt jagatud elektri eest	- Lisatasu jagatud energia eest - RRFi toetus taastuvenergia taristule
Rumeenia	Ei kohaldata	Ei kohaldata

Allikas: kontrollikoda.

79 Madalmaad ei paku vabastusi võrgutasudest, kuid energiaühistutele on ette nähtud kahte liiki toetuskavad:

- käibefond, millest antakse energiaühistutele laene tuule- ja päikeseenergiaprojektide käivitamise kulude katmiseks (vt [7. selgitus](#));
- energia ühistootmise toetuskava – igal aastal arvutatav lisatasu, mille eesmärk on muuta energiaühistute rajatised kasumlikuks.

7. selgitus

Madalmaade taastuvenergia tootmise arendamise fond

Ühistud võivad taotleda intressivaba laenu (10 000–300 000 eurot sõltuvalt projekti etapist; kuni 80% tuule- ja päikeseenergiaprojektide arenduskuludest), mis on ette nähtud projektijuhtimiseks, teostatavusuuringuteks, loataotlusteks ja muudeks ettevalmistuskuludeks. Ühistu ise annab 20% rahas või vabatahtliku töö tundidena.

Laenud on ühistutele riskivabad: kui projekt tühistatakse, siis laen kustutatakse; kui aga projekt jõuab finantskulude sulgemiseni, maksab ühistu laenu koos maksuga tagasi, tagades fondi isemajandamise. See mehhanism tugedab kohalikke koostööalgatusi varases etapis, mil projektidega kaasneb suurim risk.

Komisjon⁴⁴, REScoop.eu⁴⁵, EMSK⁴⁶ ja teised vabaühendused⁴⁷ peavad sellist fondi heaks tavaks. REScoop.eu hinnangul⁴⁸ toob iga avaliku sektori poolt investeeritud euro kaasa 40 euro väärtuses erainvesteeringuid.

Allikas: kontrollikoda, tuginedes järgnevale: Energie Samen, Voorwaarden Ontwikkelfonds Opwek voor aanvragers en projecten, juuni 2024.

⁴⁴ Euroopa Komisjon, „Looking at energy communities through a local authority lens: perceptions, experiences and needs“, 2024. Euroopa Komisjon, „A roadmap to developing a policy and legal framework that enables the development of energy communities“.

⁴⁵ REScoop.eu, „Leveraging European Public Funds to Support Energy Communities“.

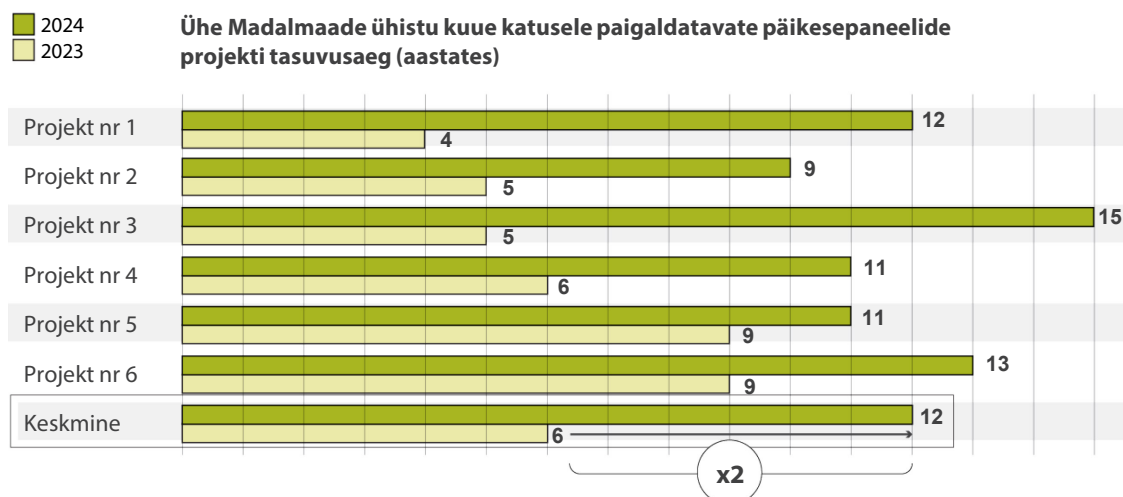
⁴⁶ Citizens' Energy Package: citizens' engagement, energy communities and prosumerism, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee, 2025, punkt 1.3.

⁴⁷ J. Arnould ja D. Quiroz, Friends of the Earth, „Energy communities in the EU: Opportunities and barriers to financing“, oktoober 2022.

⁴⁸ REScoop.eu, „Response to the Commission's call for evidence on the Citizens Energy Package“, september 2025, lk 27.

- 80** Analüüsisime kuue ühistuprojekti tasuvusaega. Ajavahemik oli 6–12 aastat, mis oli suuresti kooskõlas [Eli päikeseenergia strateegia](#) soovitustega katusele paigaldatavate päikesepaneelide kohta (vt [joonis 13](#)). Kõikumine kajastab energiahindade muutusi ja igal aastal arvatatud lisatasu.

Joonis 13 | Tasuvusajad on kooskõlas päikeseenergia strateegia ootustega, kuid erinevad energiahindade ja lisatasu arvutamise tõttu



Allikas: kontrollikoda ühe energiaühistu 2023. ja 2024. aasta finantsaruannete põhjal.

- 81** Poolas on energiaühistud vabastatud võrgutasudest, nimelt taastuenergia, võimsuse, koostootmise ja jaotustasudest. Klastrid on vabastatud taastuenergia ja koostootmise tasudest ning võivad alandada oma jaotustariife (kui komisjon riigiabi heaks kiidab). Lisaks võivad nii energiaühistud kui ka klastrid saada taaste- ja vastupidavusrahaastust toetust taastuenergia taristule (kuni 91–95% kuludest) ning ühistud võivad saada kasu ka netomõõtmisest: liikmed võivad iga võrku suunatud kilovatt-tunni kohta saada jooksvalt 12 kuu jooksul tasuta 0,6 kWh. Uuringute kohaselt⁴⁹ võiksid Poola energiaühistud nende mehhanismide kaudu teoreetiliselt saavutada 2,5–3-aastase tasuvusaja, mis on kooskõlas meie analüüsiga nii ühistu kui ka klatri kohta, kes kavatseb oma investeeringud kolme aasta jooksul tagasi teenida. Kodanike energiakogukondadele ei kehti ükski vabastus- ega toetuskava.

⁴⁹ J. Jasinski, M. Kozakiewicz, M. Sołtysik, *Analysis of the Economic Soundness and Viability of Migrating from Net Billing to Net Metering Using Energy Cooperatives*, Energies, 17. kd, nr 6, 2024.

- 82 Itaalias** on kogukonnad võrgutasudest vabastatud, kuna ülekandetariifi muutuv osa hüvitatakse kogukonnasiseselt jagatud elektri eest. Lisaks pakub see taastuenergiakogukondadele kahte peamist stiimulit: kogukonnasiseselt jagatava energia lisatasu (arvutatakse tunnipõhiselt), mida makstakse 20 aasta jooksul ligikaudu 0,10 eurot kWh kohta, ja kapitalitoetus, mis katab kuni 40% rahastamiskõlblikest investeerimiskuludest ja mida rahastatakse taaste- ja vastupidavusrahaastust. Mitmed juhtumiuuringud näitavad, et tasuvusaeg on 5–14 aastat (vt [8. selgitus](#)). Itaalia ametiasutused hindasid viie teoreetilise projekti tasuvusajaks 11–13 aastat, et põhjendada riigiabi osatähtsust.

8. selgitus

Näiteid Itaalia taastuenergiakogukondade tasuvusaja kohta

Tirano (Lombardia) omavalitsusüksuses asuva taastuenergiakogukonna, mis on varustatud biomassil töötava koostootmisjaama, väikese hüdroelektrijaama ja fotogalvaanilise süsteemiga, majandusliku teostatavuse analüüsis leiti, et tasuvusaeg on ligikaudu viis aastat⁵⁰.

Teostatavusuuringus Calabria taastuenergiakogukonna kohta, kus toodetakse ja salvestatakse energiat, leiti, et tasuvusaeg on 6–8 aastat⁵¹.

Assisi (Umbria) omavalitsuse juhitud taastuenergiakogukond (võimsus kuni 2 MWp) arvutas tasuvusajaks ligikaudu 8–14 aastat⁵².

- 83 Rumeenia** ei paku vabastusi võrgutasudest ning energiakogukondadele ei kehti ühtegi toetuskava ega subsiidiumi. Sidusrühmad, kellega me kohtusime, ja [hiljutine vabaühenduse aruanne](#) rõhutasid seda kui üht peamist probleemi.

⁵⁰ F. Ceglia, E. Marrasso, C. Roselli ja M. Sasso, *Biomass-based renewable energy community: economic analysis of a real case study*, *Energies*, 15. kd, nr 15, 2022.

⁵¹ D. Cirone, R. Bruno, P. Bevilacqua, S. Perrella ja N. Arcuri, *Techno-Economic Analysis of an Energy Community Based on PV and Electric Storage Systems in a Small Mountain Locality of South Italy: A Case Study*, *Sustainability*, 14. kd, nr 21, 2022.

⁵² E. Moretti, E. Stamponi, *The Renewable Energy Communities in Italy and the Role of Public Administrations: The Experience of the Municipality of Assisi between Challenges and Opportunities*, *Sustainability*, 15. kd, nr 15, 2023.

- 84** Kõigis neljas auditeeritud riigis makstakse võrgutasusid proportsionaalselt tarbitud elektriga, mida saadakse traditsioonilistelt tarnijatelt. Kui kogukonna liikmed tarbivad enda toodetud või teiste liikmete jagatud elektrit **Itaalias**, ei maksa nad kõiki vastavaid võrgutasusid, mis vähendab nende rahalist panust võrgu hooldamisse ja arendamisse. Nad jäävad siiski võrku ühendatuks, et katta perioode, mil omatootmine ei ole piisav või võimalik – muster, mis on ühine igat liiki tootvatele tarbijatele. See tähendab, et energiakogukondade ja oma tarbeks toodetud energia tarbimise laienedes kannavad suurema osa võrgukuludest tarbijad, kes ei kuulu sellistesse kogukondadesse ja kellel puudub juurdepääs tootmisvahenditele – tavaliselt vähem jõukad leibkonnad⁵³. Ükski auditeeritud liikmesriik ei hinnanud ametlikult, kuidas vähendatud tasud, oma tarbeks toodetud energia tarbimine ja energiajagamine teisi tarbijaid mõjutavad.
- 85** Võttes arvesse tootvate tarbijate ja energiaühistute suurt arvu **Madalmaades** ning energiajagamise kasutuselevõttu alates 2025. aasta jaanuarist, on Madalmaade reguleeriv asutus selle ohu pärast mures. Üks lahendus võiks olla kindlaksmääratud, mitte proportsionaalsete võrgutasude kavandamine, sest need võimaldavad koormust õiglasemalt jaotada. Teine võimalik lahendus võiks olla kasutusaja hinnakujundus – dünaamiline tariifistruktuur, kus elektrikulud varieeruvad sõltuvalt kellaajast.
- 86** Kokkuvõttes näitab meie hinnang, et **Madalmaade, Poola ja Itaalia** avaliku sektori toetus võimaldab tasuvusaega, mis vastab komisjoni ootustele. **Madalmaades** on käibefond tõhus viis avaliku sektori vahendite kasutamiseks. See aitab energiaühistel katta tuule- ja päikeseenergiaprojektide algkulud varases arendusetapis, mis on levinud kitsaskoht. **Rumeenias** raskendab toetuste puudumine aga energiakogukondade moodustamist. Samuti järel dame, et liikmesriigid ei hinnanud ametlikult, kuidas mõjutas võrgutasude vähendamine teisi tarbijaid.

⁵³ M. Van Steenberghe, A. D’hulster, J. Weytjens, M. Ovaere, ja K. Schoors, [Tracking Demographic and Financial Trends in Renewable Energy Cooperative Membership in Belgium Using Survey and Bank Transaction Data](#), nr 1093 (2025); G. Koukoulis, H. Schockaert, D. Paci, F. Filippidou, A. Caramizaru *et al*, [Energy Communities and Energy Poverty](#), JRC Science for Policy Report, EUR 31751 EN (Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2023); Euroopa Keskkonnaamet, [Energy prosumers in Europe: Citizen participation in the energy transition](#), EEA aruanne nr 01/2022 (Luxembourg: Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2022).

I auditikoda, mida juhib kontrollikoja liige Joëlle Elvinger, võttis käesoleva aruande vastu 11. veebruari 2026. aasta koosolekul Luxembourgis.

Kontrollikoja nimel



president

Tony Murphy

Lisad

I lisa. Lühidalt auditist

Energiakogukonnad

01 Energiakogukonnad on juriidilised isikud, kes annavad kodanikele, väikeettevõtetele ja kohalikele omavalitsustele võimaluse ise energiat toota ning seda hallata, jagada ja tarbida.

[Komisjoni hinnangul](#) võivad need tuua mitmesugust kasu:

- aidata kaasa **ELi taastuenergia eesmärgi** saavutamisele, meelitades ligi täiendavaid erainvesteeringuid detsentraliseeritud taastuenergia tootmisvarade loomiseks;
- suurendada **kodanike osalemist**, sealhulgas nende osalemist, kes ei saa luua oma energiatootmisvarasid (nt üürnikud, väikese sissetulekuga pered ja kortermajade elanikud), et edendada energiasüsteemi ümberkujundamist kohalikul tasandil. See võib hõlbustada kohalike taastuenergiaprojektide **heakskiitmist üldsuse poolt**;
- vähendada **energiaostuvõimetust**, kuna toodetud elektrit saab müüa võrku või jagada kogukondade liikmete vahel, tagades seeläbi stabiilsemad elektri hinnad ja vähendades liikmete, sealhulgas **vähekaitsitud leibkondade** arveid.

Rahastamine, ülesanded ja kohustused

02 Taastuvenergia meetmete toetusesaajatena on energiakogukondadel õigus saada toetust mitmest ELi fondist, näiteks Euroopa Regionaalarengu Fondist ning taaste- ja vastupidavusrahastust. Eelkõige sisaldab taaste- ja vastupidavusrahastu meetmeid hinnangulises summas **5,2 miljardit eurot**, millega toetatakse energiakogukondi otse või kaudselt (nt taastuvenergiameetmete kaudu) ning mis tuleb välja maksta 2026. aasta detsembriks. Energiakogukonnad saavad neid vahendeid kasutada näiteks päikesepaneelide paigaldamiseks või tuuleveskite ehitamiseks.

03 Komisjoni ja liikmesriikide ülesanded ja kohustused on toodud *joonisel 1*.

Tabel 1 | Ülesanded ja kohustused

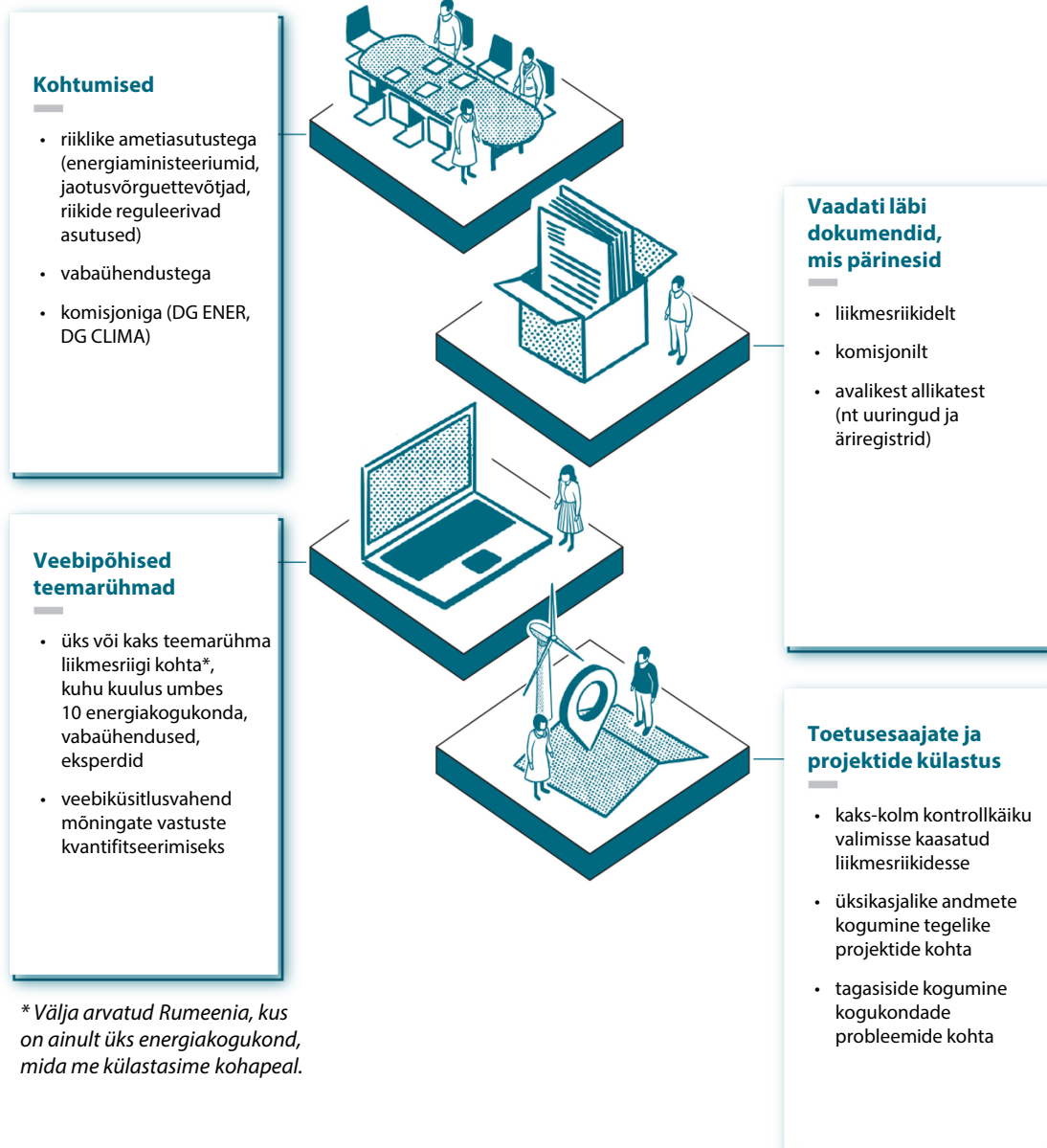
 Komisjoni ülesanded	 Liikmesriikide ülesanded
• ELi õigusaktide ettepanekute tegemine ja nende üle läbirääkimiste pidamine, õigusaktide ülevõtmise hindamine ja vajaduse korral rikkumismenetluste algatamine • Riiklike energia- ja kliimakavade hindamine ja vajaduse korral soovitude esitamine • ELi rahaliste vahendite eraldamine ja kulutuste jälgimine • Juhiste andmine liikmesriikidele • Energiakogukondadega seotud ELi päikeseenergia strateegia eesmärgi saavutamisel tehtud edusammude jälgimine	• ELi õigusaktide ülevõtmine ja eelkõige tingimuste loomine energiakogukondade arengu edendamiseks ja hõlbustamiseks • Riikliku energia- ja kliimakava esitamine, milles nad saavad seada energiakogukondadele eesmärgid • Energiakogukondade nõustamine ja juhendamine • Avaliku sektori asutuste suutlikkuse suurendamine • Taastuvenergiakogukondade arengu takistuste ja võimaluste hindamine

Allikas: kontrollikoda.

Auditi ulatus ja käsitusviis

- 04** Meie auditi eesmärk oli hinnata, kas komisjon ja liikmesriigid **kaasavad energiakogukondi tõhusalt**, et saavutada ELi päikeseenergia strateegias sätestatud ELi eesmärk ja tuua oodatud kasu. Selleks uurisime, kas
- komisjon seadis SMART-põhimõttele vastavad **ELi eesmärgid**, mille liikmesriigid on heaks kiitnud, mida jälgitakse piisavalt ja mille täitmisel püstitakse graafikus;
 - komisjon ja liikmesriigid löid energiakogukondade arenguks **õiged tingimused**.
- 05** Audit hõlmas komisjoni ja nelja liikmesriiki ajavahemikul 2020. aasta detsembrist kuni 2025. aasta juulini, mis vastab ülevõtmise tähtaegadele asjaomastes direktiivides: [direktiiv \(EL\) 2019/944](#) elektrienergia siseturu kohta ja [direktiiv \(EL\) 2018/2001](#) taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise kohta. Keskendusime auditis pigem taastuenergia tootmisele, mille jaoks EL seadis poliitilise eesmärgi, kui muudele energiateenustele (nt energiatõhusus). Meie [auditimetoodika](#) on kooskõlas [kõrgeimate kontrolliasutuste rahvusvahelise organisatsiooni \(INTOSAI\)](#) rahvusvaheliste auditistandarditega.
- 06** [Joonisel 2](#) on näidatud, kuidas me oma tähelepanekute jaoks tõendeid kogusime. Oma teemarühmade ja kohapealsete külastuste raames küsitlesime vastavalt 2%, 20%, 13% ja 100% kogukondadest **Madalmaades, Poolas, Itaalias ja Rumeenias** (vt [tabel 1](#)). Täiendavat teavet andsid ELi energiakogukondade liit ja energiakogukondi esindavad vabaühendused.

Joonis 2 | Auditi käsitlusviis



Allikas: kontrollikoda.

Tabel 1 | Teemarühmade ja kohapealsete kontrollkäikude esinduslikkus

Liikmesriik	Energiakogukondade arv 2025. aasta jaanuari seisuga	Teemarühmades osalejad	Kohapeal külastatud kogukonnad	Kontrollikoja valimi esinduslikkus
Madalmaad*	702	14	2	2%
Poola	61	10	2	20%
Itaalia**	121	12	4	13%
Rumeenia	1	0	1	100%

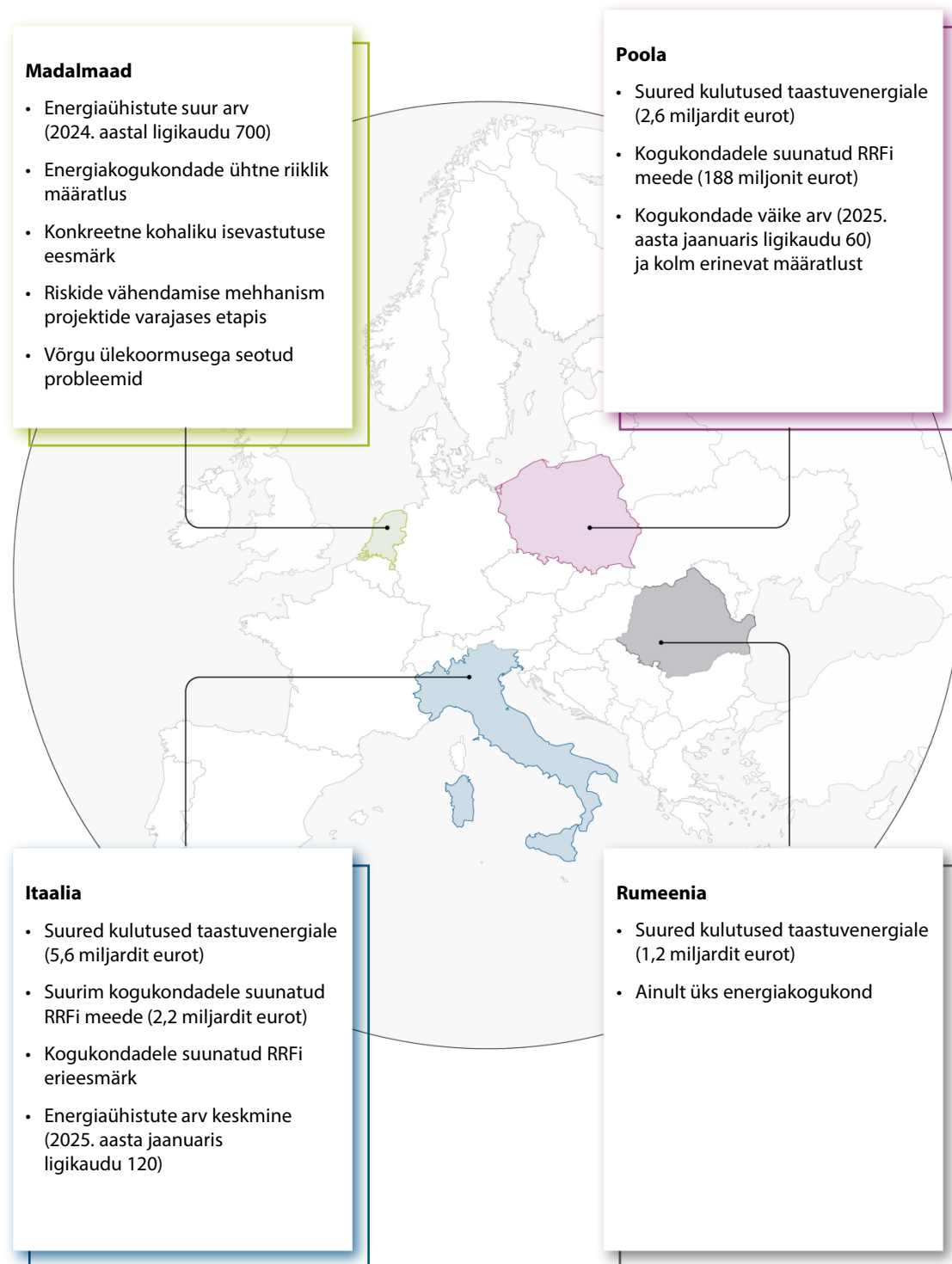
* 2024. aasta andmed; 2025. aasta andmed ei ole kättesaadavad.

** Juriidiliste isikute, mitte koosluste arv.

Allikas: kontrollikoda.

07 Valisime auditeerimiseks neli liikmesriiki, lähtudes nende esindavusest kogu ELi seisukohast (vt [joonis 3](#)).

Joonis 3 | Miks valiti just need liikmesriigid



Allikas: kontrollikoda.

II lisa. Külastatud energiakogukonnad

Liikmesriik	Nimi	Liikmete arv	Taastuenergia taristu	Tootmisvõimsus (kWp)	Energia tootmine 2024 (MWh)
Madalmaad	Kennemer Kracht	315	Päikesekatused	661	479
Madalmaad	Vrijstad Energie/ Vrijstad Windwinning	375	Päikesekatused ja -pargid, tuuleveskid	7 351	11 001
Poola	Słoneczna Żywiecczyzna	10	Geotermilised päikesekatused	20 000	23 284
Poola	Klaster Energii Powiatu Bielskiego	12	Päikesekatused	975	976
Itaalia	La Buona Fonte	25	Päikesekatused	19	20
Itaalia	Comunità energetica rinnovabile Antrodoco	49	Päikesekatused	60	0
Itaalia	Comunità energetica rinnovabile diocesi Treviso	340	Päikesekatused	1 900	1 430
Rumeenia	Cooperativa de Energie	949	2025. aasta aprilli seisuga puudub	0	0

III lisa. Liikmesriikide vastused soovitustele

Soovitus	Liikmesriik	Vastus
4. soovitus Anda aru taastuenergiakogukondade arengut takistavate asjaolude ja nende arengupotentsiaali hindamise kohta Itaalia keskkonna- ja energiajulgeoleku ministeerium ning Rumeenia energeetikaministeerium peaksid hindama olemasolevaid takistusi taastuenergiakogukondade arendamisel ja nende potentsiaali ning neist aru andma. Soovituse täitmise tähtaeg: juuli 2027	Itaalia	Vastu võetud
	Rumeenia	Vastu võetud
5. soovitus punkt b Edendada kodanike ja vähekaitstud leibkondade rolli Poola kliima- ja keskkonnaministeerium, Itaalia keskkonna- ja energiajulgeoleku ministeerium ning Rumeenia energeetikaministeerium peaksid välja töötama sätted kodanike rolli edendamiseks energiakogukondades. Soovituse täitmise tähtaeg: detsember 2026	Poola	Vastu võetud
	Itaalia	Vastu võetud
	Rumeenia	Vastu võetud
6. soovitus punkt b Toetada energia salvestamist Madalmaade kliima- ja keskkonnasäästliku majanduskasvu ministeerium ning Poola kliima- ja keskkonnaministeerium peaksid pakkuma energiakogukondadele stiimuleid energia salvestamise (eraldi või koos taastuenergia tootmisega) või muude paindlikkusteenuste arendamiseks , et aidata vähendada võrgu ülekoormust. Soovituse täitmise tähtaeg: juuli 2027	Madalmaad	Vastu võetud
	Poola	Vastu võetud

Lühendid

Lühend	Definitsioon/selgitus
DG CLIMA	Kliimameetmete peadirektoraat (Euroopa Komisjon)
DG ENER	Energeetika peadirektoraat (Euroopa Komisjon)
EMSK	Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee
Eurostat	Euroopa Liidu Statistikaamet
HIER	Madalmaade energiaühistuid toetav sihtasutus
kW/kWh/kWp/MW/MWh/MWp/GW/TWh	Erinevad võimsus- ja energiaühikud: kilovatt, kilovatt-tund, maksimumvõimsus kilovattides, megavatt, megavatt-tund, maksimumvõimsus megavattides, gigavatt, teravatt-tund
RRF	Taaste- ja vastupidavusrahastu
SMART	Konkreetne, mõõdetav, saavutatav, asjakohane ja tähtjaline

Mõisted

Mõiste	Definitsioon/selgitus
Ametlik kiri	Komisjoni kirjalik teatis, mis saadetakse ELi liikmesriigile rikkumismenetluse esimese sammuna.
Energia jagamine	Energiakogukonnas toodetud elektrienergia jaotamine selle liikmete vahel.
Energiaostuvõimetus	Olukord, kus kodumajapidamisel puudub juurdepääs põhilistele energiateenustele, mis on vajalikud inimväärse elatustaseme ja tervise tagamiseks ebapiisava sissetuleku, suurte energiakulude ja/või vähese energiatõhususe tõttu.
Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee	ELi nõuandev organ, mis tegutseb kodanikuühiskonna organisatsioonide foorumina.
Euroopa Regionaalarengu Fond	ELi majanduslikku ja sotsiaalset ühtekuuluvust tugevdav fond, millest rahastatakse investeeringuid piirkondadevahelise tasakaalustamatuse vähendamiseks.
Jaotusvõrguettevõtja	Asutus, kes vastutab energijaotussüsteemi käitamise, arendamise ja hooldamise eest konkreetses piirkonnas.
Lisatasu	Poliitikainstrument, mille raames makstakse elektritootjatele lisaks turuhinnale ka lisatasu.
Mõju hindamine	Poliitikaalgatuse või muu tegevuse tõenäolise (<i>ex ante</i>) või tegeliku (<i>ex post</i>) mõju analüüs.
Paindlikkusteenused	Meetmed, mis aitavad vältida elektrisüsteemi ülekoormust, säilitades pakkumise ja nõudluse tasakaalu.
Programm LIFE	Rahastamisvahend, millega toetatakse ELi keskkonna- ja kliimapoliitika rakendamist projektide kaasrahastamise kaudu liikmesriikides.
Põhjendatud arvamus	Ametlik taotlus, mille komisjon saadab liikmesriigile ELi õiguse järgimiseks rikkumismenetluse teise sammuna, juhul kui riik rikub hoolimata ametliku kirja saamisest jätkuvalt oma kohustusi.
Riigi reguleeriv asutus	Käesoleva aruande kontekstis sõltumatu avaliku sektori asutus, mis teeb järelevalvet liikmesriigi elektrituru üle, tagab selle elektrisüsteemi tõhusa toimimise, kaitseb tarbijate huve ja hoiab ära diskrimineerimise ning jälgib ELi energiaeeskirjade täitmist.
Riiklik energia- ja kliimakava	Kümneaastane dokument, milles kirjeldatakse liikmesriikide poliitikat ja meetmeid ELi kliimaeesmärkide saavutamiseks.
Rikkumismenetlus	Menetlus, mille käigus komisjon võtab erinevates etappides meetmeid ELi liikmesriigi vastu, kes ei täida oma ELi õigusest tulenevaid kohustusi.
Taaste- ja vastupidavusraha	ELi rahalise toetuse mehhanism COVID-19 pandeemia majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks ja taastumise kiirendamiseks ning keskkonnahoidlikuma ja digitaalsema tuleviku suunas liikumiseks.

Tarbijaskaja	Lõppkasutajate elektritarbimise kohandamine (nt salvestades elektrit või lükates tarbimist edasi) vastavalt turusignaalidele.
Tasuvusaeg	Aeg, mis kulub investeeringu algsete kulude tagasiteenimiseks säästude kogumise või tulu teenimise kaudu.
Tootev tarbija	Energiatarbija, kes toodab ise oma energiat.
Võrgu ülekoormus	Olukord, kus puudub piisav võimsus kogu olemasoleva võimsuse ülekandmiseks võrgu ühest punktist teise.
Ühtne kontaktpunkt	Käesoleva aruande kontekstis energiakogukondade kontaktpunkt, kuhu pöörduda nõu saamiseks ja haldusküsimustega tegelemiseks.
Ülevõtmine	ELi direktiivi sätete ülevõtmine riigi õigusesse.
Ülevõtmise kontroll	Riigi rakendusmeetmete direktiivi sätetele vastavuse hindamine.

Komisjoni vastused

<https://www.eca.europa.eu/et/publications/SR-2026–10>

Ajatelg

<https://www.eca.europa.eu/et/publications/SR-2026–10>

Auditirühm

Kontrollikoja eriaruannetes on esitatud ELi poliitikavaldkondade ja programmide või konkreetsete eelarvevaldkondade juhtimisega seotud teemade auditite tulemused. Kontrollikoda valib ja kavandab auditiülesanded nii, et need oleksid võimalikult mõjusad, võttes arvesse tulemuslikkuse või nõuetele vastavuse riske, kaasnevaid tulusid või kulusi, tulevast arengut ning poliitilist ja avalikku huvi.

Kõnealuse tulemusauditi viis läbi loodusvarade kestliku kasutamise valdkonnaga tegelev I auditikoda, mille eesistuja on kontrollikoja liige Joëlle Elvinger. Auditit juhtis kontrollikoja liige João Leão, keda toetasid kabinetiülem Paula Betencourt, kabineti nõunik Sofia Batalha, valdkonnajuht Florence Fornaroli, auditijuht Olivier Prigent ning audiitorid Jaroslaw Smigiel, Michał Szwed, Ana Popescu, Bob De Blick, Olivia Saraco ja Anna Kozlova. Keelealast tuge pakkusid Ingrid Van Gent, Paola Magnanelli, Simona Marincean ja Mark Smith. Graafilisi materjale aitas koostada Alexandra Damir-Binzaru.



Fotol vasakult: Paula Betencourt, Olivia Saraco, João Leão, Michał Szwed, Florence Fornaroli, Anna Kozlova, Olivier Prigent.

AUTORIÕIGUS

© Euroopa Liit, 2026

Euroopa Kontrollikoja taaskasutamispoliitika on kehtestatud [Euroopa Kontrollikoja otsusega nr 6–2019](#) avatud andmete poliitika ja dokumentide taaskasutamise kohta.

Kui ei ole märgitud teisiti (nt eraldiseisvates autoriõiguse märgetes), on ELile kuuluv kontrollikoja sisu litsentsitud vastavalt [litsentsile Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#). Reeglina on taaskasutamine lubatud, kui autoriõigustele on viidatud ja muudatused on ära märgitud. Kontrollikojale kuuluva sisu taaskasutajad ei tohi moonutada algset tähendust ega sõnumit. Kontrollikoda ei vastuta taaskasutamise tagajärgede eest.

Kui konkreetsetes sisus, näiteks kontrollikoja töötajatest tehtud fotodel, on kujutatud tuvastatavaid eraisikuid, või kui see sisaldab kolmandate isikute teoseid, tuleb teil taotleda täiendavaid õigusi.

Kui luba on saadud, tühistab ja asendab see eespool nimetatud üldise loa ja osutab selgelt mis tahes kasutuspiirangutele.

On võimalik, et ELile mittekuuluva sisu kasutamiseks või taasesitamiseks tuleb küsida luba otse autoriõiguse omajatelt.

Esikaane foto: © NOVA – stock.adobe.com.

1. selgitus, esimene väike foto: © Amar Sjauw En Wa.

Joonis 12 – kaart: © Netbeheer Nederland, © powered by Esri Nederland, © MapTiler, © OpenStreetMap contributors.

Tööstusomandi õigustega hõlmatud tarkvara või dokumendid, nagu patendid, kaubamärgid, registreeritud disainilahendused, logod ja nimed, ei kuulu kontrollikoja taaskasutamispoliitika alla.

Domeeni europa.eu alla koondatud Euroopa Liidu institutsioonide veebisaitidel leidub linke, mis viivad muudele veebisaitidele. Kontrollikoda ei vastuta nende sisu eest ja soovib teil seetõttu tutvuda nende veebisaitide isikuandmete ja autoriõiguse kaitse põhimõtetega.

Kontrollikoja logo kasutamine

Kontrollikoja logo ei tohi kasutada ilma kontrollikoja eelneva nõusolekuta.

HTML	ISBN 978-92-849-7021-6	ISSN 1977-5652	doi:10.2865/7957223	QJ-01-26-012-ET-Q
PDF	ISBN 978-92-849-7022-3	ISSN 1977-5652	doi:10.2865/5209985	QJ-01-26-012-ET-N

KUIDAS VIIDATA

Euroopa Kontrollikoda, [eriaruanne 10/2026](#): „Energiakogukonnad – kasutamata potentsiaal“, Euroopa Liidu Väljaannete Talitus, 2026.

Prognooside kohaselt toodavad kodanikud poole ELi kliimaneutraalsuse eesmärgi saavutamiseks vajalikust taastuenergiast. Energiakogukonnad on juriidilised isikud, kes annavad kodanikele, väikeettevõtetele ja kohalikele omavalitsustele võimaluse ise energiat toota ning seda hallata, jagada ja tarbida. Kogukonnad saavad kaasa aidata energiasüsteemi ümberkujundamisele ning taskukohasuse ja kodanike kaasamise suurendamisele.

EL on täitnud vaid 27% oma eesmärgist saavutada 2025. aastaks vähemalt üks energiakogukond iga omavalitsusüksuse kohta, kus on üle 10 000 elaniku. See eesmärk ei ole asjakohane, sellel puudub toetus ja selle üle ei tehta järelevalvet. ELi määratlused korteriühistute osalemise kohta on endiselt ebaselged. Lisaks ei ole valitsused loonud energiakogukondade toetamiseks vajalikke tingimusi, näiteks stiimuleid elektri salvestamiseks, et lihtsustada võrguühendusi. Esitame soovitusi nende probleemide lahendamiseks.

Euroopa Kontrollikoja eriaruanne vastavalt ELi toimimise lepingu artikli 287 lõike 4 teisele lõigule.



EUROOPA
KONTROLLIKODA



Euroopa Liidu
Väljaannete Talitus

EUROOPA KONTROLLIKODA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUKSEMBURG

Tel +352 4398-1

Päringud: eca.europa.eu/et/contact
Veebisait: eca.europa.eu
Sotsiaalmeedia: @EUauditors